

KOMMUNE PUDSER ADVOKATER PÅ FORSKERE – TVINGER DEM TIL AT UDLEVERE DATA

SIDE 9-15

JAMMERBUGT KOMMUNE

Kontrakt om varetagelse og gennemførelse af projekt:

Familien... på vej

- Helhedsorienteret indsats for udsatte familier

i Jammerbugt Kommune

Dato: 28-03-2018

Kelvin Beadsgaard
Kelvin Beadsgaard
Projektleder AAU

Anette Borchøst
Anette Borchøst
Institutleder

Marc Pedersen
Marc Pedersen
Kommunikationschef

Dato: 4/6-18

Jens Knudsen
Jens Knudsen
Sundheds- og Arbejdsmarkeds
Jammerbugt Kommune

Uffe Viegh Jørgensen
Uffe Viegh Jørgensen
Familie- og Forebyggelse
Jammerbugt Kommune

TEMA

KOMMUNE TVINGER FORSKERE TIL AT UDLEVERE DATA

Det er usikkert, under hvilke betingelser en gruppe forskere må publicere deres resultater, efter at AAU har udleveret deres data til kommune..

SÅ MANGE STUDIEPLADSER SKAL DIT UNIVERSITET UDFLYTTE

Ministeriet har sat tal på reduktionerne af optaget i de store byer..

CBS SKAL BETALE ULOVLIGT REKTORVEDERLAG TILBAGE

CBS gav afgået rektor et engangsvederlag på 692.000 kr. på trods af advarsler om, at det var i strid med reglerne.

FORSKNINGEN FÅR SIN BNP-PROCENT – OG SÅ ALLIGEVEL IKKE HELT

Regeringen har afsat 1 procent af BNP til forskning, men man modregner de midler, forskerne selv har hentet hjem fra EU-fonde. **8**

EKSPERT: "DET BURDE AAU VIRKELIG IKKE HAVE SKREVET UNDER PÅ"

Ekspert er rystet over, at AAU har indgået en forskningskontrakt med Jammerbugt Kommune, der giver kommunen ret til at opsigte aftalen og få forskningsdata udleveret. **11**

Q&A MED JAMMERBUGT KOMMUNE

Kommunens advokat svarer på spørgsmål om forskningssamarbejde med AAU. **15**

MÅNEDENS FOTO: PÅ REJSE I MUSENS HJERNE

Andrea Tedeschi har udviklet en mikroskopiteknik, der kan visualisere selv den mindste blodåre i en musehjerne. **16**

LYS PÅ ELITEFORSKNINGENS STRUKTURELLE SKYGGESIDER

Forskningen udvikler sig i retning af hierarkier og koncentration af penge og indflydelse hos få centrale forskere, men det skaber ikke nødvendigvis mere eller bedre forskning. **18**

STIGENDE PH.D.-STRESS HANDLER IKKE KUN OM CORONA

Tallene går stadig den forkerte vej trods flere tiltag. En del af forklaringen skal formentlig findes i en generel præstationskultur, som præger unge i dag. **20**

VIS DIN PH.D.: FORSKERE OG KUNSTNERE I EKSPERIMENTEL MATCHMAKING

Anne Julie Arnfred undersøger og eksperimenterer med mødet mellem forskning og kunst. **22**

KRONIK: UDDANNELSE ER EN GAVE

Videregående uddannelser ses som oftest i et udgifts- og et investeringsperspektiv, men uddannelse kan ikke reduceres til økonomi, endsige behandles og forstås som en vare. **24**

INDLÆG: HVORDAN MAN OPBYGGER ET BEDRE FINANSIERINGSSYSTEM I TRE LETTE TRIN

Det australske forskningsfinansieringsystem lider under en tids- og ressourcekrævende ansøgningsproces og lave succesrater præcis som det danske, men Nick Enfield fra University of Sydney har et løsningsforslag. **26**

MINDEORD: LARS-HENRIK SCHMIDT **27**

NAVNE **28**

Nye udnævnelser, priser og bevillinger.

BAGSIDEN: OLSEN BANDENS FORSKNINGSBIDRAG **32**

ITU-forskere har benyttet filmfiguren Egon Olsens raserianfald som grundlag for et digitalt værktøj, der skal opfange hadefuld tale i digitale debatter.

Medlemsblad for DM's universitetsansatte (ULA), DM's forskningsinstitutionsansatte, Djøfs universitets- og forskningsansatte (UFO) under Djøf Offentlig. Løsaabonnemeter: IDA, Pharmadanmark, Psykologforeningen.

Bladets leder skrives af repræsentanter for universitets- og sektorforskningsafdelingerne i DM og Djøf. Bladets leder udtrykker fælles holdninger.

Øvrige artikler i bladet er ikke nødvendigvis i overensstemmelse med afdelingernes synspunkter. Eftertryk er tilladt med tydelig kildeangivelse.

Ansvarshavende redaktør:

Jakob Elkjær (je@dm.dk).

Redaktionelle medarbejdere:

Red. leder Claus Baggersgaard (cbl@dm.dk), journalist Lasse Højsgaard (lah@dm.dk).

Øvrige henvendelser:

Sekretær Sidse Rølle Jakobsen (srj@dm.dk).

Redaktionens adresse:

Forskerforum, Peter Bangs Vej 30, 2000 Frederiksberg, telefon: 38 15 66 55.

Oplag: 8.200 eks.

Udkommer 9 gange om året den første uge i hver måned.

Forside: Simon Bodh Nielsen, LLUSTRA.

Øvrige adresser:

DM, Peter Bangs Vej 30, 2000 Frederiksberg, tlf. 38 15 66 00.

Djøf, Gothersgade 133, PB 2126, 1015 Kbh. K, tlf. 33 95 97 00.

Grafisk produktion: OTW A/S.

Næste udgivelse: 11. november 2021.

Af Janne Gleerup, arbejdslivsforsker og FTR på Roskilde Universitet, næstformand for DM Universitetslærerlandsklubben

Tillykke med kandidatgraden – velkommen til fattigdom

De studerende på landets universiteter tilhører utvivlsomt en privilegeret del af den danske ungdom. Videregående uddannelse er menneskeligt udviklende, og kandidatgraden kan åbne til et spændende arbejdsliv, hvor de nyuddannede kan nyttiggøre deres uddannelse til gavn for samfundsudviklingen og dennes økonomiske afsæt i en alsidigt veluddannet arbejdsstyrke. Jeg er dog glad for ikke selv at være studerende i denne tid, for de er udsat for en urimelig hetz, som har til formål at legitimere, at deres dagpengebaserede forsørgelsesgrundlag i tilfælde af ledighed skæres så hårdt, at mange nyuddannede vil ende under den relative fattigdomsgrænse. Regeringens forslag er imidlertid ikke kun et angreb på de nyuddannede. Det er samtidig et angreb på hele flexicuritymodellen, som i forvejen er ramt af så mange forringelser, at man skal være svært virkelighedsfjern for at tro på dens langsigtede overlevelse. Og så er udspillet et angreb på hele ideen om, at håndteringen af samtidens komplekse udfordringer behøver innovative og analytisk stærke hoveder. Lad os se på, hvor attraktivt det er for unge mennesker at gribe samfundsansvaret gennem længerevarende uddannelse.

Årelange besparelser krydret med fremdriftsreform og andre forringelser har betydet, at de studerende skal gennemføre uddannelsen i et intensiveret fabriksagtigt maskineri kendetegnet ved stadig mere begrænset kontakt til undervisere og individualiseret ansvar for egen læring. De faglige krav er i samme periode ikke mindsket, og videregående uddannelse defineres eksplicit i studieordninger som

fuldtidsstudier, der modsvarer en 37-timers arbejdsuge. I samme periode er leveomkostningerne steget. Selvom SU'en kombineres med fuldt lån, er de fleste nødt til at supplere indtægten med erhvervsarbejde. Få heldige finder studierelevante job, flertallet må sikre indtægten gennem ufaglært arbejde om aftenen og i weekender. Som underviser ærgrer jeg mig ofte, når jeg ser, hvordan de studerende kommer i klemme

“

Det er tarveligt, når politikere mod bedre vidende omtaler studerende som forkælede unge mennesker, der bør lære at stå tidligt op og møde arbejdslivets realiteter.

mellem ønsker om at passe deres studier og behovet for at skaffe indkomst til huslejen. Men de piver ikke. Hunderædde for udsigten til arbejdsløshed holder de snuden i sporet, og mange presser endda frivilligt arbejde ind for på den måde at styrke cv'et med tanke på en kommende arbejdsgiver, som skal sortere hårdt i ansøgningsbunken. Det er tarveligt, når politikere mod bedre vidende omtaler studerende som forkælede unge mennesker, der

bør lære at stå tidligt op og møde arbejdslivets realiteter.

Og hvad så, når kandidatgraden er i hus? Som arbejdslivsforsker ved jeg, at selvom vi gennem flere årtier har uddannet stadigt flere akademikere, ender de fleste over tid i job, hvor deres kompetencer kan komme i spil til gavn for erhvervslivet og samfundsøkonomien. Men på den korte bane har vi det problem, at arbejdsgivere viger tilbage fra at give nyuddannede en chance. De frasorteres med henvisning til manglende studierelevant arbejdserfaring, og når de endelig inviteres ind, tilbydes de ofte midlertidige, usikre ansættelser i netop den livsfase, hvor de stifter familie og har brug for et minimum af forudsigelighed og stabilitet i deres beskæftigelsesforhold. Det er tarveligt, når politikere mod bedre vidende hævder, at nyuddannede er kræsne og takker nej til tilbudte job.

De ovenfor beskrevne vilkår, både som studerende og som jobsøgende nyuddannet, er ikke attraktive. Det er både urimeligt og samfundsøkonomisk hul i hovedet, at regeringen målrettet går efter at underminere de trængte unge akademikere på det tidspunkt, hvor de er allermest udsatte. Fokus skal i stedet rettes mod, hvordan vi fremmer det relevante match mellem kandidater og job. I stedet for udskamning og polarisering har vi brug for tiltag, som både signalerer og sikrer, at faglærte og akademikere understøttes i bedst muligt samarbejde på arbejdsmarkedet. Det er den eneste strategi, som kan bane vej for, at alsidige beskæftigelseshensyn og bæredygtig samfundsudvikling kan forenes på fremtidssikrende måder. ■

Så meget skal universiteterne

Ministeriet har nu sat tal på de reduktioner af optaget i de store byer, som universiteterne skal gennemføre frem til 2030. Flere universiteter melder allerede nu ud, at pilen peger på lavere optag frem for udflytning.

Disse uger bliver der tænkt, så det knager, på universiteternes ledelsesgange. Den politiske aftale om udflytning af uddannelser fra de store byer, der blev besluttet før sommerferien, har nemlig udviklet sig til lidt af en hjernevrideropgave.

På sommerens sidste dag kom Uddannelses- og Forskningsministeriets nærmere beskrivelse af de krav, beslutningen stiller til universiteterne. Og krav nummer 1 er, at studenteroptaget i de store byer gradvis nedbringes, sådan at det i 2030 er ti procent lavere end i 2019 – den “baseline”, ministeriet har valgt at beregne ud fra.

Det betyder eksempelvis, at AU i 2030 højst må optage 5.032 på bacheloruddannelserne og 5.279 på kandidatuddannelserne – reduktioner på henholdsvis 559 og 587 i forhold til optaget i 2019 og for øvrigt endnu mere i forhold til de større optag i 2020 og 2021.

Eneste undtagelse er RUC, der kun skal nedbringe optaget med fem procent i stedet for ti. RUC ligger ikke i en af de fire store byer og havde derfor forventet at gå helt fri af aftalens reduktionskrav. Universitetet måtte dog nøjes med en “rabat”.

Uddannelser med ledighed i farezonen

I løbet af efteråret skal universiteterne melde deres bud på, hvordan man vil opfylde kravene, tilbage til ministeriet, hvorefter der skal udarbejdes en national sektorplan. Og derfor er man nu i fuld gang med at overveje, hvor kniven i givet fald skal sættes ned.

“Vi skal reducere 1.273 pladser. I øjeblikket ser vi på, hvordan vi skal fordele den reduktion. I første omgang på fakultetsniveau, og efterfølgende bliver

RUC blandt grønne marker og med Køge Bugt i baggrunden. Selv om universitetet ikke ligger i en af de kommuner, ministeriet definerer som storbyområde, skal også RUC reducere sit optag på Marbjerg-campusen.

det ført ned på de enkelte uddannelser”, fortæller Jasper Steen Winkel, vicedirektør for kommunikation på KU.

Og når der skal peges på studiepladser, som skal reduceres, vil det særligt være uddannelser med høje ledigheds-tal, der er i farezonen.

“Vi har haft drøftelser internt, og vi vil særligt skele til to ting. Den ene er ansøgetallet på uddannelsen, om der er ledige pladser eller relativt få afviste ansøgere, sådan at der er rum for at skære på udbuddet. Den anden er ledigheden blandt kandidaterne fra uddannelserne på både kort og længere sigt på arbejdsmarkedet. Og så har vi øje på nogle andre forhold – frafald, små fag, der har en småfagsbevilling, osv. Det kan også være et meget stærkt forskningsmiljø eller uddannelsernes økonomiske bæredygtighed, der kan være afgørende”, fortæller han.

Åbner for alternativ udflytning

Universiteterne har to muligheder: Enten nedlægger man studiepladser, eller også flytter man dem væk fra hovedcampus og ud af byen. Ingen af de to løsninger virker dog særligt attraktive. Nedlagte studiepladser betyder

mindre indtjening. Omvendt vil flytning af uddannelser gøre dem relativt dyrere, samtidig med at det bryder op i både studie- og forskningsmiljø.

I brevet til universiteterne åbner ministeriet dog op for alternative tiltag, der vil kunne tælle med som udflytning. Eksempelvis hvis dele af en uddannelse afholdes uden for de store byer, eksempelvis som projekt- eller praktikforløb, eller i et “residential college” – en ordning, Danske Universiteter selv har foreslået, hvor der oprettes kollegier i en eller flere provinsbyer, hvor studerende kan opholde sig, få undervisning og lave projektarbejde i samarbejde med lokale virksomheder.

Endelig vil universiteterne kunne argumentere med “særhensyn”, der gør, at de slipper for en del af reduktionskravet – helt ned til fem procent. Det kan ifølge ministeriets egne eksempler være henvisning til uddannelser med høj efterspørgsel og beskæftigelse, uddannelsesbredde i forhold til småfag og sprogfag, særlige geografiske forhold samt særligt stærke forskningsmiljøer.

Sandsynlig personalereducering

På KU forventer Jasper Steen Winkel

skære i storbyoptaget

ikke, at man vil kunne udflytte studiepladser i et omfang, så man undgår at skære i optaget.

“Alle fakulteter vurderer, om der kan udflyttes uddannelser. Men det er dyrt at flytte uddannelser, og det er langtfra sikkert, at man kan finde undervisningskapacitet, der vil tage til provinsen, hvis man flytter en uddannelse fx til Vordingborg eller Næstved. Vi arbejder med en plan om et øget optag på medicinuddannelsen, der ligger i Køge, så der vil være tiltag, der kompenserer for, hvor mange pladser vi reducerer. Men det er ikke realistisk at oprette så mange pladser i provinsen, som vi skal nedlægge i København”.

Tilsvarende vurderer Jasper Steen Winkel ikke, at KU vil kunne komme uden om personalereducering på nogle fag som konsekvens af optagsreduktionerne.

“Det er desværre det mest sandsynlige. Men det er for tidligt at vurdere omfanget”.

AAU forventer at nedlægge pladser

Også på AAU, hvor optagstallet på campusserne i Aalborg og København skal nedbringes med 768, er de interne drøftelser om reduktion og udflytninger gået i gang. I første omgang er alle fakulteter blevet bedt om at komme med indspil til direktionen – en proces, der bliver holdt fortrolig mellem dekaner og institutledere. Herefter vil direktionen udarbejde en samlet plan, der bliver sendt til høring i HSU i midten af november.

“Fortroligheden er nødvendig, fordi der er tale om et oplæg til forhandling”, forklarer prorektor Anne Marie Kanstrup på AAU’s hjemmeside.

Hun lægger dog ikke skjul på, at pilen peger mod et lavere optag.

“Jeg forestiller mig, at vi på Aalborg Universitet først og fremmest må reducere antallet af studiepladser”, siger hun.

Rabat til RUC

På RUC har rektor Hanne Leth Andersen lidt svært ved at finde en grimasse, der kan passe, efter at universitetet har fået en rabatordning, så man kun skal nedbringe optagstallet med fem i stedet

for ti procent. RUC-campusen ligger nemlig ikke i en af de kommuner, ministeriet har defineret som storbyområde.

“Vi kan se af de tidligere versioner, at vi i begyndelsen slet ikke var på listen over universiteter, der skal udflytte studiepladser. Jeg fik så at vide weekenden efter udmeldingen, at det var vi alligevel. Og nu er den landet et sted i midten. Tja ... det tager vi til efterretning”, siger Hanne Leth Andersen.

En løsning, der handler om at oprette andre campusser på Sjælland og lade

undervisningen foregå der, mener hun ikke er kvalitetsmæssigt forsvarligt. Men måske kan ministeriets forståelse af “udflytning” spille sammen med de regionale samarbejder, RUC i forvejen arbejder meget på at udbrede.

“Det er vi i gang med at forsøge at forstå. Men som udgangspunkt handler det om uddannelsespladser – altså at den studerende skal optages i en anden by. Det forstår vi godt. Og vi har hele tiden sagt: Vi kan som udgangspunkt ikke flytte forskningsmiljøer. Et universitet er et samspil mellem fagligheder, så man sammen kan behandle store problemstillinger. Det er selve universitetstanken. Så vi kan ikke flytte enkeltdele ud”, siger hun.

Reduceret fremmøde

Til gengæld ser hun en mulighed i at have lokaler til gruppearbejde og fjernundervisning i andre byer kombineret med en mindre del fysisk undervisning på RUC. Lidt i stil med de residential colleges, ministeriet selv nævner som mulighed.

“Vi forestiller os, at vi godt kan lægge en del af optaget på nogle kandidatuddannelser et andet sted på Sjælland. Så reserverer vi et antal uddannelsespladser til den by og reserverer lokaler, hvor de kan lave gruppearbejde. Men vi vil stadig forvente – tror jeg – at man møder ind på RUC måske en gang om ugen, til seminarer eller måske i et semester. Det er sådan nogle modeller, vi pusler med, og på den måde prøver vi at kunne imødekomme udspillet fra regeringen så meget som muligt”, siger Hanne Leth Andersen.

Hun er principielt ikke modstander af regeringens ønske om mere regionalt samarbejde, som ligger i god tråd med RUC’s strategi om at være Region Sjællands universitet og via projektarbejdet gå i clinch med virkelighedens problemer.

“Jeg kan godt være nervøs for, at det bliver for meget en tælleøvelse. Og at det kan blive så besværligt at tælle det, at man ikke gider. Vi mener godt, vi kunne have løst den her opgave lidt mere selvstændigt, end vi får lov til”. ■

Så meget skal optaget reduceres

Ifølge Uddannelses- og Forskningsministeriet skal universiteterne i 2030 have nedbragt deres samlede optag (bachelor- og kandidatuddannelser) i forhold til 2019-optaget med følgende:

CBS	Bachelor	277
	Kandidat	305
	Samlet	582
DTU	Bachelor	133
	Kandidat	201
	Samlet	465
ITU	Bachelor	36
	Kandidat	50
	Samlet	86
KU	Bachelor	679
	Kandidat	586
	Samlet	1.273
SDU	Bachelor	335
	Kandidat	274
	Samlet	665
AAU	Bachelor	374
	Kandidat	376
	Samlet	768
AU	Bachelor	559
	Kandidat	587
	Samlet	1.245
RUC	Bachelor	75
	Kandidat	69
	Samlet	144

NB. Ved nogle universiteter er tallet for den samlede reduktion større end summen af bachelor- og kandidatuddannelserne. Det skyldes, at diplomingeniører og andre professionsbacheloruddannelser her kun tælles med i “samlet”-tallet for universitetet.

CBS ignorerede advarsler og gav rektor engangsvederlag på 692.000 kr. stik mod reglerne

Rigsrevisionen kritiserer Copenhagen Business School for at have givet afgået rektor et engangsvederlag på 692.000 kr., på trods af at den daværende bestyrelsesformand flere gange fik at vide af ministeriet, at det var i strid med reglerne. CBS bliver nu trukket i tilskuddet fra staten.

Det var i strid med reglerne, da Copenhagen Business School (CBS) udbetalte et engangsvederlag på 692.000 kr. til Per Holten-Andersen, da han efter eget ønske gik af som rektor i januar 2019.

Det fremgår af Rigsrevisionens rapport om statens forvaltning i 2020. Rigsrevisionen har blandt andet til opgave at føre kontrol med, at statslige myndigheder, herunder universiteterne, overholder gældende love og regler, og det gør CBS altså ikke.

Ifølge rapporten var det i strid med vilkårene for det statslige tilskud, som CBS modtager, at indgå aftalen med Per Holten-Andersen om at udbetale det store pengebeløb.

Engangsvederlaget på 692.000 kr. blev udbetalt sammen med et fratrædelsesbeløb på ca. 800.000 kr. i 2019, i forbindelse med at rektor havde ansøgt om sin afsked.

Per Holten-Andersen fik altså i alt ca. 1,492 mio. kr. med sig, da han lod sig pensionere, men den går ikke, for ifølge åremålscirculæret kan der ikke udbetales engangsvederlag og fratrædelsesbeløb samtidig ved ansøgt afsked, skriver Rigsrevisionen.

Bestyrelsesformand vidste, at aftale var i strid med reglerne

Det var CBS-bestyrelsen, som indgik den lukrative fratrædelsesaftale med den nu afgåede rektor, i forbindelse med at han forlængede sin ansættelse i 2016, selv om den daværende bestyrelsesformand,

Karsten Dybvad, var blevet gjort bekendt med, at aftalen ikke fulgte reglerne. Karsten Dybvad er i dag formand for Danske Banks bestyrelse, mens han forlod CBS' bestyrelse i juni 2019, hvor Torben Möger Pedersen tog over.

“Aftalen om engangsvederlaget er indgået, på trods af at Uddannelses- og Forskningsministeriet flere gange over for CBS har påpeget, at aftalen ikke fulgte reglerne på området. Det fremgår desuden af intern kommunikation mellem CBS og bestyrelsesformanden, at den daværende bestyrelsesformand var blevet gjort bekendt med, at det var i strid med reglerne, hvis aftalen blev indgået”, skriver Rigsrevisionen, der også kritiserer ministeriet for ikke at have fulgt op på aftalevilkårene i den endelige åremålsaftale, som CBS indgik med Per Holten-Andersen.

Embedsmændene i ministeriet skulle med andre ord have sikret sig, at den endelige kontrakt levede op til reglerne, men det gjorde de ikke.

Dybvad: Jeg handlede i god tro

Det fremgår af en nyhed på CBS' hjemmeside fra april 2018, at Per Holten-Andersen valgte at træde tilbage efter eget ønske for at bruge mere tid med familien.

“CBS har været igennem en økonomisk vanskelig periode, men der er både internationalt, politisk og i erhvervslivet stor anerkendelse af CBS' værdi for samfundet. Jeg ser en meget stor efterspørgsel efter det, CBS leverer,

og derfor også en lys fremtid for CBS. Nu har min familie brug for, at jeg fokuserer lidt ekstra på dem. Det ser jeg frem til efter et langt arbejdsliv”, udtaler Per Holten-Andersen i artiklen, hvor Karsten Dybvad også udtrykker stor respekt for den afgående rektors arbejde.

Det er ikke lykkedes at få en kommentar fra Per Holten-Andersen, men Karsten Dybvad skriver i en mail til Altinget, at ansvaret for indgåelsen af kontrakten er hans, at han tager Rigsrevisionens kritik til efterretning og afventer CBS' afklaring af sagens afslutning.

Karsten Dybvad forklarer i mailen, at vederlaget var en del af Per Holten-Andersens oprindelige ansættelseskontrakt, men at det ville bortfalde ved en forlængelse af stillingen.

Da Per Holten-Andersens kontrakt blev forlænget, gik CBS-bestyrelsen i dialog med Styrelsen for Videregående Uddannelser om at beholde engangsvederlaget, da det ville “være en klar forringelse af rektors fratrædelsesvilkår,

hvis han skulle miste engangsvederlaget ved en forlængelse”, skriver Karsten Dybvad ifølge Altinget.

“På et møde den 1. juli 2016 med styrelsen var det min klare opfattelse, at der blev opnået en forståelse med styrelsen om, at CBS kunne forlænge rektors ansættelse med det anførte vederlag i forlængelseskontrakten. Jeg har derfor handlet efter bedste overbevisning og i god tro”, skriver han til Altinget.

Styrelsen ville ikke godkende kontrakten

Den udlægning er Styrelsen for Vide-regående Uddannelser lodret uenig i, viser en redegørelse fra styrelsen om sagen, som Forskerforum har fået aktindsigt i.

Ifølge redegørelsen har styrelsen flere gange meddelt CBS, at den ikke kunne godkende en forlængelse af rektors åremålskontrakt, hvor han både ville få en fratrædelsesgodtgørelse og et engangsvederlag, hvis han gik af på eget initiativ. Advarslen blev givet første gang ved

en telefonisk drøftelse 2. december 2015 og igen ved et møde i styrelsen den 24. februar 2016, efter at CBS havde indsendt kontrakten til godkendelse.

Engangsvederlaget på 692.000 kr. svarende til seks måneders løn ville styrelsen ikke godkende, da “dette medfører en form for “double payment”, da rektor allerede får fratrædelsesbeløbet”. Selv om CBS kaldte det et engangsvederlag, vurderede styrelsen, at der stadig var tale om en omgåelse af reglerne.

Dette blev ifølge redegørelsen gentaget på et møde den 16. juli 2016 mellem ledelsen i styrelsen og CBS.

Minister: Intet at raffe om

Rigsrevisionen anbefaler også i sin beretning, at ministeriet kræver, at CBS tilbagebetaler de 692.000 kr. til staten, fordi CBS har anvendt sit statstilskud i strid med reglerne ved at udbetale pengene til den daværende rektor, og det sker nu, meddeler Uddannelses- og Forskningsstyrelsen i en pressemeddelelse.

Konkret foregår det ved, at CBS bliver modregnet i sit statstilskud med et tilsvarende beløb.

“Der er ikke så meget at raffe om. Statslige tilskud skal anvendes korrekt. Engangsvederlaget til den afgåede rektor på CBS blev udbetalt i strid med reglerne, og opfordringen fra Rigsrevisionen om et tilbagebetalingskrav er ganske klar. Jeg er tilfreds med, at Uddannelses- og Forskningsstyrelsen reagerer”, udtaler uddannelses- og forskningsminister Jesper Petersen.

Uddannelses- og Forskningsstyrelsen har desuden bedt CBS om at blive holdt orienteret om eventuelle krav, som CBS måtte rejse mod den tidligere bestyrelse, fremgår det af pressemeddelelsen.

Kirsten Winther Jørgensen, universitetsdirektør på CBS, har i et kortfattet mailsvar til Forskerforum skrevet, at det “naturligvis gør indtryk, når man modtager kritik fra Statsrevisorerne”.

“Vi beklager, at CBS tilbage i 2016 fik den opfattelse, at kontrakten kunne indgås med det konkrete kontraktvilkår. Med Statsrevisorernes beretning må vi konstatere, at det ikke var korrekt. CBS bliver bedt om at overveje, om der kan rettes krav mod den daværende bestyrelse. Vi undersøger nu, om der er grundlag for dette”, skriver Kirsten Winther Jørgensen. ■

Efter drøftelser med CBS gennemgik UDS de enkelte dele i det udkast til kontraktforlængelsen, som CBS havde forelagt UDS.

Styrelsen fandt ved gennemgangen, at nogle af åremålsvilkårene var problematiske. UDS konsulterede i den forbindelse Moderniseringsstyrelsen med anmodning om en udtalelse.

På et møde i styrelsen den 24. februar 2016, med deltagelse af Frank Gøttsche og Mette Holm Jensen fra CBS, anbefalede UDS nedenstående vedrørende de konkrete vilkår.

1. Vedrørende punktet om fratrædelsesbeløb i den situation, hvor rektor selv siger sin stilling op, anbefaler styrelsen, at CBS ikke indgår et sådant vilkår.

I den forbindelse blev det understreget, at fratrædelsesbeløb har to formål:

Dels at fastholde den ansatte i hele åremålsperioden, og dels at give en kompensation for en evt. periode uden ansættelse i forlængelse af åremålets udløb. Disse formål vil ikke være opfyldt ved udbetaling af fratrædelsesbeløb ved ansægt afsked.

Styrelsen er af den opfattelse, at det vil være kritisk arbejdsforhold at ændre vilkår ved forlængelse af en åremålsaftale i form af bedre vilkår for medarbejderen uden tvingende grund, og at det i det hele taget vil være kritisk at yde en fratrædelsesgodtgørelse ved ansægt afsked.

2. I forhold til vilkåret om engangsvederlag på 6 måneders løn ved endelig fratræden eller ved ansægt afsked fandt styrelsen, at dette ikke kunne godkendes.

Dette vilkår medfører en form for “double payment”, da rektor allerede får fratrædelsesbeløb i kraft af punkt a) i kontrakten.

Det er reguleret i Åremålsaftalens § 2, stk. 3, at størrelsen af fratrædelsesbeløbet alene kan udgøre et beløb svarende til 1 måneds løn i åremålsstillingen for hvert fulde års åremålsansættelse.

Med henvisning hertil er der ikke hjemmel i åremålsreglerne til at aftale beløb udover allerede aftalte fratrædelsesbeløb.

Selv om CBS vælger at bruge betegnelsen “engangsvederlag”, er det styrelsens opfattelse, at der ville være tale om en omgåelse.

Derudover vil en tildeling af engangsvederlaget også være en overtrædelse i forhold til de af styrelsen udmeldte retningslinjer i brev af 31. oktober 2014. Rektors samlede løn lå ca. 200 kr. under de angivne retningslinjer.

Uddannelses- og Forskningsministeriet

Styrelsen for Institutioner og Uddannelsesstøtte

Forskningen får sin BNP-procent – og så alligevel ikke helt

Regeringen har traditionen tro fastsat et offentligt forskningsbudget svarende til 1 procent af BNP. Men i det beløb modregner man de midler, forskerne selv har hentet hjem fra EU-fonde. Det skaber stigende kritik fra universiteter, erhvervsliv og politikere.

Når det regner med penge i dansk økonomi, drypper det også på forskningen. Med den fortsatte målsætning om at bruge 1 procent af landets bruttonationalprodukt lægger regeringen op til et øget offentligt forskningsbudget i 2022 sammenlignet med i år.

Efter et 2021, hvor økonomien var præget af Covid-19 og nedlukninger af arbejdsmarkedet, ser 2022 ud til at blive et rigtig fint år. Derfor vil den ene procent af BNP, der skal bruges på forskning, udmønte sig i regeringens finanslovsforslag til i alt 25,3 milliarder kroner, hvilket er 600 millioner mere end i år.

Men selv om regeringen fremhæver det øgede forskningsbudget som en af finanslovsforslagets gode historier, er det småt med jubelråb blandt aktørerne.

Både fra universiteterne, fra erhvervslivet og fra flere politiske partier lyder der kritik mod regeringen for manglende ambitioner og nærmest lidt gniementalitet.

Stor stigning af EU-bevillinger

Det gælder især beregningsmodellen for det offentlige forskningsbudget, der medtager de forskningsmidler, dansk forskning henter hjem fra EU's fonde. Det betyder i praksis, at de penge, danske forskere trækker hjem som EU-støtte, behøver staten ikke lægge i forskningspuljen.

Og det paradoks er blevet mere og mere iøjnefaldende, efterhånden som danske forskere henter stadig flere EU-midler hjem. Ifølge Danmarks Statistik er beløbet over ti år steget fra ca. 1,4 milliarder kroner i 2011 til ca. 2,3 milliarder i 2020, og tilsvarende udgør EU-midlerne en stadig større andel af det offentlige forskningsbudget.

“I takt med at danske forskningsmiljøer bliver stadig dygtigere til at hente bevillinger fra EU, bliver de danske

LEKTORATSORDNINGEN I FARE

Siden 1937 har den danske stat gennem den såkaldte lektoratsordning givet støtte til undervisning i dansk sprog, litteratur, kultur og samfundsforhold på universiteter i hele verden – undervisning, der varetages af 80 lokalt ansatte forskere og 26 sendelektorer. Regeringen ønsker imidlertid at udfase ordningen, der koster omkring 8 millioner kroner om året. Den beslutning har dog straks ført til protester, blandt andet i form af en underskriftindsamling og Facebook-gruppen “Bevar lektoratsordningen”. Flere folketingsmedlemmer fra Venstre har i et læserbrev markeret deres støtte.

offentlige forskningsmidler tilsvarende mindre. Det er en ulogisk og bagvendt incitamentsstruktur”, lyder det i en kommentar fra Danske Universiteter til finanslovsudspillet.

Kræver opjustering til 1,5 procent

Både Dansk Erhverv og Dansk Industri har tidligere kritiseret ordningen, og i forbindelse med finanslovsforslaget blev

det også påpeget af forskningsordførerne i henholdsvis SF og DF:

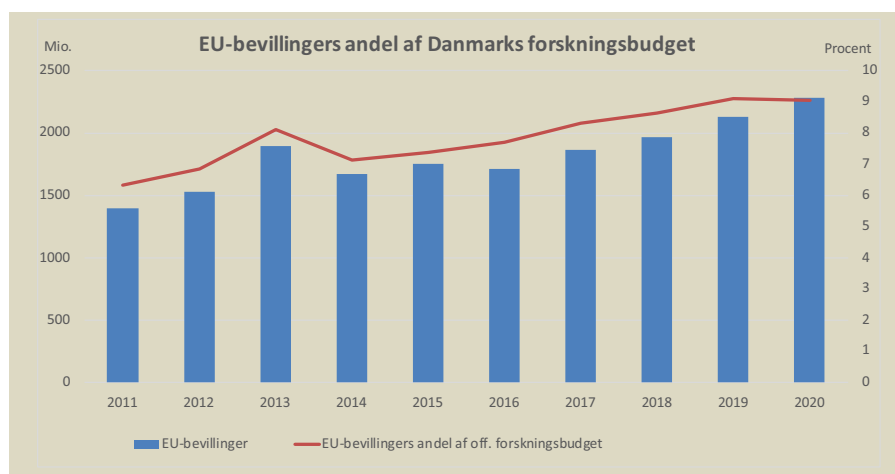
“Det er absurd, at man i den ene procent medregner midler, man får fra EU. Det betyder, at hvis man er god til at hente penge fra EU, så får man mindre herhjemme. Man burde trække EU-midlerne ud”, siger Jens Henrik Thulesen Dahl fra DF i en kommentar til videnskab.dk.

Også grundprincippet om at bruge 1 procent af BNP på forskning får kritiske ord med på vejen. Radikale Venstres forskningsordfører, Stinus Lindgreen, så gerne, at man skruede op for den andel.

“Det er i mine øjne ikke særlig ambitiøst at give det mindst mulige, for det er reelt det, den ene procent er. Radikale Venstre vil gerne op på 1,5 procent af BNP. Det er selvfølgelig ikke noget, der kommer fra den ene dag til den anden, det er klart – men det er målet, at vi løbende opjusterer for at komme derop”, siger han til videnskab.dk.

En ambition, som Danske Universiteter i øvrigt også anbefaler.

Også Enhedslisten ønsker en højere BNP-andel til brug for forskningen. ■

Summen af forskningsmidler fra EU, som Danmark har modtaget, har været stigende siden 2011. Det gælder også den procentandel, som EU-midlerne udgør af det samlede offentlige forskningsbudget (kilde: Danmarks Statistik).

KOMMUNE PUDSER ADVOKATER PÅ FORSKERE – TVINGER AAU TIL AT UDLEVERE DATA

Et forsknings samarbejde mellem en gruppe forskere på Aalborg Universitet og Jammerbugt Kommune er kørt helt af sporet, efter at kommunen opsagde kontrakten og hyrede et advokatfirma. AAU har udleveret forskernes data, og hvad de siger har karakter af personlige noter, til kommunen, og de er nu usikre på, under hvilke betingelser de må publicere deres resultater. Et brud på forskningsfriheden, siger ekspert.

En gruppe forskere oplever, at de er havnet i et juridisk ingenmandsland, efter at et samfinansieret forsknings samarbejde med Jammerbugt Kommune er kørt helt af sporet.

Forskerne skulle evaluere projektet "Familien på vej – Helhedsorienteret indsats for udsatte familier i Jammerbugt Kommune", der har til formål at bryde den negative sociale arv for udsatte familier. A.P. Møller Fonden har støttet med 11 mio. kr. ud af et samlet budget på 17 mio. kr., og Aalborg Universitet (AAU) skulle have 780.000 kr. i betaling for sin del af arbejdet, der blev

varetaget af forskere fra forskningsenhederne Center for Arbejdsmarkedsforskning (CARMA) og CISKO – Forskning i socialfaglig praksis med udsatte børn, unge og familier på AAU.

Men samarbejdet med kommunen gik hurtigt galt, fortæller Kelvin Baadsgaard, der har været projektkoordinator, og som er tilknyttet CARMA og Forskningscenter for Evaluering (FCE) på AAU.

Han har modsat sine kolleger valgt at stå frem, fordi han mener, at sagen er principiel, fordi den handler om forskeres frihed til at publicere deres

resultater, retten til data og beskyttelsen af borgernes anonymitet, når de deltager i undersøgelser.

Desuden er han skuffet over ledelsens beslutning om at acceptere ophævelsen af kontrakten, hvilket opleves som mangel på opbakning til forskerne fra AAU i forhold til kommunens anklager om, at de har leveret et ubrugeligt stykke arbejde. Endvidere finder han det problematisk, at han og de øvrige forskere er blevet pålagt at udlevere deres data og personlige noter til kommunen imod deres ønske.

Han understreger, at han ikke ønsker →

Foto: Morten Rasmussen/Blofoto/Ritzau Scanpix

at starte en gang mudderkastning med kommunen, og at forskerne har haft et godt samarbejde med de menige medarbejdere i Jammerbugt, men forholdet til ledelsen af projektet gik hurtigt skævt.

Ville skyde skylden på forskerne

Ifølge evalueringsdesignet skulle kommunen udvælge op til 45 familier til at deltage, men da forskerne ville gå i gang med arbejdet i sommeren 2018, blev de henvist til tre familier, som alle afviste at medvirke.

Det viste sig, at der på det tidspunkt var en konflikt mellem børne- og familieafdelingen og en gruppe borgere, der satte spørgsmålstegn ved projektet.

Forskerne havde samtidig vanskeligt ved at få aftaler med medarbejdere i kommunen, og der var kun få familier tilknyttet projektet.

Da forskerne skrev i en statusrapport, at det ikke var lykkedes at få kontakt til familierne, foranledigede det lederen af projektet til at klage til A.P. Møller Støttefonden over AAU's indsats, men forskerne kunne dokumentere, at de havde kontaktet familierne, der havde afvist at deltage.

“Vi opfattede kommunens reaktion som et forsøg på at skyde skylden på den manglende fremdrift i evalueringen på os over for fonden. Vi havde tidligere talt forbi hinanden, og vi blev på det tidspunkt opfattet som et konsulenthus af kommunen, der var rekvireret til opgaven, og ikke som en samarbejdspartner i et samfinansieret projekt, og her blev det helt tydeligt, at samarbejdet mellem os og ledelsen af projektet var gået skævt”, siger Kelvin Baadsgaard.

I foråret 2020 indsendte forskerne en ny statusrapport, som kommunen heller ikke var tilfreds med, og i forbindelse med en diskussion om, hvad Covid-19-nedlukningen havde af betydning for evalueringen, blev AAU-forskerne bedt om at opgøre de ressourcer, som de havde brugt på projektet, hvilket var meget usædvanligt, og de opfattede det som manglende tillid til deres indsats.

Kommunen dumpede evaluering

Kelvin Baadsgaard sendte udkastet til slutevaluering ved årsskiftet, og så var det aftalen, at kommunen og forskerne skulle mødes den 22. januar og gennemgå udkastet på 150 sider, men det blev aldrig til noget. Kommunen bad først om mere tid, og den 12. februar sendte kommunen gennem sin advokat Horten en reklamation over udkastet til slutevalueringen med anvisning af en række mangler, som skulle afhjælpes, og den 24. marts opsigde de kontrakten med henvisning til misligholdelse, hvilket accepteredes af ledelsen på AAU uden at inddrage forskerne i beslutningen. Opsigelsen medførte også, at kommunen tilbageholdt den sidste rate af betalingen.

Kelvin Baadsgaard siger, at han er rystet over fremgangsmåden, da han aldrig før har oplevet, at en ekstern samarbejdspartner har hyret et advokatfirma.

“De har ret til at være utilfredse, der kan altid opstå uenighed i forbindelse med et projekt, men vi burde være så professionelle, at vi kan tale sammen, og jeg har da også foretaget rettelser og tilpasninger samt skærpet eller rundet konklusionerne i forbindelsen med andre projekter”, siger han og fortsætter:

“Vi står inde for validiteten af det, vi har lavet, og konklusionerne i evalueringen, men det er et udkast, der ikke er færdigt formidlingsmæssigt, hvilket vi også skrev, da vi afleverede det”.

Måske kunne kommunen ikke lide konklusionerne

Kelvin Baadsgaard understreger, at han kun kan gisne om, hvorfor Jammerbugt Kommune har reageret, som den har gjort, men han tror, at de havde forventet en anden type rapport, hvor evalueringens form og indhold var tilpasset mere efter deres hoved.

Han husker en diskussion i forbindelse med et af krisemøderne, hvor forskerne måtte gøre opmærksom på, at AAU ikke er et konsulenthus, men et universitet, og at det var et samarbejdsprojekt og ikke rekvireret forskning, hvor den eksterne part betaler alle udgifter.

Han tilføjer, at udkastet til evalueringen indeholder flere positive konklusioner om projektet, bl.a. at familierne er blevet mere positive over for indsatsen, og et par stykker er også kommet i beskæftigelse, men der er også dele, som han vurderer er kontroversielle set med kommunale briller.

For det første kan forskerne ikke se den samme effekt hos familierne, der har deltaget i spørgeskemaundersøgelsen, som hos de casefamilier, forskerne fulgte. Evalueringens udkastet påpeger også, at det er meget begrænset, hvilke nye aktiviteter familierne har modtaget i projektet.

“De har modtaget 11 mio. kr. i projektstøtte, som hovedsageligt er gået til organisatoriske tiltag, bl.a. ansættelse af en projektkoordinator, to projektkonsulenter og et par medarbejdere, og til evalueringen. Evalueringen kan ikke dokumentere, at borgerne i nævneværdig grad har modtaget flere tilbud og aktiviteter end den kommunale støtte, som de var berettiget til i forvejen, og vi kan heller ikke se, at ledelsen har iværksat den opkvalificering af medarbejderne, som der var lagt op til i projektbeskrivelsen”, siger Kelvin Baadsgaard.

Kontrakten er problemet

Han mener, at problemet bunder i kontrakten, som AAU indgik med Jammerbugt Kommune, den er uklar og giver kommunen en række udvidede rettigheder til at opsigte aftalen og til at få udleveret forskningsdata.

Han fortæller, at kontrakten var resultatet af en proces mellem Jammerbugt Kommune og AAU, hvor kontraktenheden på universitetet sendte standardkontrakten i forbindelse med samfinansierede projekter, og kommunen sendte en masse ændringer tilbage.

Han endte med at underskrive kontrakten sammen med den daværende institutleder.

“Jeg er ikke jurist, og jeg regnede med, at når kontraktenheden indgår en aftale, så er vi også sikret som forskere, men nu siger AAU, at man er tvunget til at udlevere vores data på grund af måden, kontrakten er skruet sammen på. Vi er for mig at se blevet fanget af en kontrakt, der stiller spørgsmål ved forskningsfriheden, til retten til data og analyser, og hvad de må gøre med materialet. Ingen kunne gennemskue, at det ville ende her”, siger Kelvin Baadsgaard.

Han er desuden skuffet over, at institutledelsen ikke har stået fast over for kommunen, og oplever således ikke, at de er blevet bakket op som medarbejdere. Tværtimod ender institutlederen med at give kommunen ret i, at kvaliteten ikke er god nok.

“Hvis jeg tager de pæne briller på, bliver AAU måske bange for kommunens advokater. AAU føler sig måske ikke gearret til et juridisk slagsmål og tænker sikkert, at det bliver dyrt. Vi kunne leve med ophævelsen af kontrakten som følge af manglende tillid mellem parterne, men vi har meget vanskeligt ved at acceptere, at der er tvivl om, hvad vi må publicere, og at vi er blevet pålagt at udlevere interview med borgere, som vi har lovet anonymitet, og noter, som har en karakter, der gør, at de ikke er til andres gennemsyn, fordi de principielt kan stille borgerne i et dårligt lys”, siger Kelvin Baadsgaard.

Kommunen har efterfølgende indhentet et nyt samtykke fra de berørte familier til, at data må udleveres til et konsulentfirma, der skal færdiggøre evalueringen, men han mener alligevel, at det er etisk angribeligt, fordi det sætter borgerne i en prekær situation, da kommunen har magt over såvel familiernes økonomi som de tilbud og sanktioner, som familierne kan tildeles.

“Vi er alle blevet fanget på det forkerte ben, og vi føler os presset og truet til at gøre noget, som vi ikke mener er i orden. Vi føler os kørt over”, siger han. ■

EKSPERT: “DET BURDE AAU VIRKELIG IKKE HAVE SKREVET UNDER PÅ”

Aalborg Universitet har indgået en forskningskontrakt med Jammerbugt Kommune, der giver kommunen udvidet ret til at opsigte aftalen og få forskningsdata udleveret. Ekspert er rystet over, at AAU har sagt ja til sådanne betingelser, og institutleder kalder sagen trist, men fastslår, at universitetet må leve op til sine kontraktlige forpligtelser.

En gruppe forskere fra Aalborg Universitet (AAU) er fanget i en juridisk gråzone, hvor de ikke ved, om de har retten over deres egne forskningsdata, og under hvilke betingelser de må publicere deres resultater i en videnskabelig artikel.

Striden handler om projektet “Familien på vej – Helhedsorienteret indsats for udsatte familier i Jammerbugt Kommune”, som er støttet med 11 mio. kr. af A.P. Møller Fonden. Kommunen har hyret et advokatfirma og opsagt kontrakten med universitetet med påstand om misligholdelse, og AAU har udleveret forskernes data, herunder hvad de siger har karakter af personlige noter, som kan indeholde oplysninger, der principielt kan stille borgerne i et dårligt lys.

Michael Baggesen Klitgaard, institutleder ved Institut for Politik og Samfund, afviser dog, at der er tale om personlige noter. Han skriver, at forskerne selv har angivet et antal noter fra observationer som datagrundlag i udkastet til evalueringsrapporten, som de skulle udarbejde.

“Hvis det er personlige noter, så skal det ikke anføres som datagrundlag i en rapport, som det er gjort her”, skriver han.

Kontrakt i strid med loven og gældende principper

Projektet har status som samfinansieret forskning, hvor AAU også bidrager, så der er altså ikke tale om, at kommunen

har rekvireret AAU til at udføre en opgave og betaler hele udgiften.

Problemet er ifølge Heine Andersen, professor emeritus ved Københavns Universitet og forfatter til bogen “Forskningsfrihed – ideal og virkelighed”, at “noget er gået helt galt” med kontrakten, hvori kommunen har fået lov til at tiltage sig større beføjelser end normalt. Ifølge punkt 6 i aftalen har begge parter ret til at bruge data, men AAU har klokke i det i forbindelse med punkt 8.2 om misligholdelse, som giver kommunen ret til at få, hvad der beskrives som dens ejendom, udleveret og forpligter AAU til at destruere alle informationer og dokumenter.

Heine Andersen understreger, at han ikke har læst forskernes udkast til rapporten om projektet, så han kan ikke vurdere kvaliteten af deres arbejde, men det ser ud til, at påstanden om, at der er tale om misligholdelse, udelukkende bygger på kommunens opfattelse af deres indsats.

Indholdet af kontrakten, projektbeskrivelsen og brevene fra kommunens advokat gør ham bekymret for AAU’s evne og vilje til at værne om forskningsfriheden.

“Kommunen går ud fra, at den har samme rettigheder, som havde den hyret et rengøringsfirma eller en tømrer til at udføre en opgave. Jeg forstår simpelthen ikke, hvordan juristerne på AAU kan gå med til at godkende sådan en kontrakt”, →

siger Heine Andersen og tilføjer, at han ikke kender til andre tilfælde, hvor en ekstern samarbejdspartner har reageret på en uenighed i forbindelse med et samfinansieret forskningsprojekt ved at hyre et advokatfirma.

“Det er meget dramatisk og usædvanligt”.

Det var Heine Andersen, der afslørede, at der i årevis fandt en udbredt brug af ulovlige tavshedsklausuler sted i flere ministerier. Forskere, der arbejdede med myndighedsbetjening, måtte skrive under på, at de ikke måtte udtale sig om deres resultater, før ministeriet ønskede det, og de måtte heller ikke fortælle offentligt, at de var blevet pålagt tavshedspligt.

Han siger, at ikke engang de ulovlige kontrakter med tavshedsklausuler indeholdt bestemmelser om misligholdelse som aftalen mellem Jammerbugt Kommune og AAU, og i standardkontrakterne for myndighedsbetjening, som blev udformet efter gyllegate-skandalen, står der til gengæld, at universitetslovens bestemmelser om forskningsfrihed skal respekteres.

“Jeg kan se, at “styregruppen” og “følgegruppen”, som er nævnt i kontrakten,

er grupper nedsat af kommunen, og ingen forskere er med i styregruppen! Det fremgår af skrivelsen fra advokaten, at kommunen har forudsat, at styregruppen skal godkende rapporten før offentliggørelse. Det er i modstrid med universitetslovens § 2 om at værne om forskningsfriheden, og det er også i modstrid med “Principper og anbefalinger for forskningsbaseret samarbejde og rådgivning” fra Danske Universiteter og Forskningsministeriet. Det er åbenbart ikke trængt igennem til kommunerne, og det bliver ikke håndhævet af AAU, hvilket er årsagen til hele miseren”, siger Heine Andersen.

Fagforening: AAU beskytter ikke de ansatte

Forskernes to fagforeninger, DM og Djøf, har kørt tæt parløb i forbindelse med sagen og protesteret over AAU's håndtering på medlemmernes vegne, senest på et møde den 2. september med institutlederen og Kontraktenheden på AAU.

Ifølge Jens Vraa-Jensen, konsulent i DM, lød beskeden fra Kontraktenheden, at de er til for at beskytte og hjælpe

forskerne, men det har han svært ved at se, at de har gjort.

“De har givet kommunen ret i påstanden om misligholdelse af kontrakten, uden at der er foretaget et peer review af deres udkast til rapporten, hvilket ikke er udtryk for at have varetaget forskernes interesser. Vi er uenige i påstanden om misligholdelse og kan ikke se saglig begrundelse for at udlevere data. AAU har fejlet i forhold til kontrakten ved ikke at sikre entydigt, hvad der er AAU's og kommunens ejendom. Kontrakten beskytter ikke forskerne, som er blevet fuldstændig kørt over, mens den entydigt tager hensyn den anden vej rundt, altså til kommunens interesser”, siger Jens Vraa-Jensen.

Ekspert: Usædvanlig kontrakt

Forskerforum har bedt Sten Schaumburg-Müller, professor i bl.a. medieret ved Juridisk Institut på SDU, om at vurdere kontrakten og de øvrige dokumenter i sagen, og han skriver, at bestemmelserne om misligholdelse er ganske specifikke, hvilket adskiller kontrakten fra en del andre af slagsen, som han har set.

Bestemmelserne gælder kun i tilfælde af grovere misligholdelse, så hvis AAU havde leveret en rapport, der ikke i juridisk forstand kunne siges at være mangelfuld, var situationen ikke opstået, skriver han.

“Jeg kan ikke vurdere, hvorvidt der var tilstrækkelig retsligt grundlag for påstanden om misligholdelse. Jeg har kun den ene parts synspunkter og argumenter. De fremstår umiddelbart stærke og velargumenterede, men jeg har ingen mulighed for en nærmere vurdering ud fra det givne materiale”, skriver Sten Schaumburg-Müller.

Han tilføjer, at aftalen er skruet sådan sammen, at Jammerbugt Kommune har en ikkeeksklusiv ret til data, men med krav om, at AAU destruerer data efter misligholdelse, således at det i realiteten kun er Jammerbugt Kommune, der i denne situation har adgang til data.

Heine Andersen siger, at det er meget betænkeligt og kritisabelt i forhold til almindelig videnskabetik og et tillidsbrud over for borgerne ud fra almindelige moralforestillinger – hvis der er tale om videregivelse af primærdata til andre end dem, man har sagt ville kunne få adgang til oplysningerne.

Det ændrer ikke på hans opfattelse, at kommunen har indhentet samtykke fra borgerne til, at oplysningerne må videregives til det konsulentfirma, som skal udarbejde evalueringen i stedet for AAU-forskerne.

Det er en ubehagelig situation at sætte interviewpersonerne i, fordi de er i et afhængighedsforhold til kommunen.

“Hvis der er tale om, at institutlederen har videregivet notater, spørgeguide eller andet skriftligt materiale, som forskerne har fremstillet, uden forskernes tilladelse, vil der sandsynligvis være tale om krænkelse af forskernes ophavsret. Det vil være en oplagt sag for UBVA at se på”, siger han.

Sten Schaumburg-Müller er helt enig i, at det kan være problematisk, at kommunen får overdraget alle indsamlede data – en ret, der er helt uafhængig af, om AAU leverede mangelfuld forskning.

“Kommunen har under alle omstændigheder den ret efter kontrakten. Der er ingen spærre i kommunens brug af data fx i forhold til sociale ydelser, og som Heine Andersen påpeger, kan det være problematisk, i et vist omfang afhængigt

af hvad brugerne er blevet lovet og har givet samtykke til”, skriver han.

Institutleder: Det er trist

Michael Baggesen Klitgaard, institutleder ved Institut for Politik og Samfund, var ikke tiltrådt, da kontrakten mellem AAU og Jammerbugt Kommune blev indgået, men han skriver i et svar til Forskerforum, at sagen handler om forvaltning i forlængelse af kontraktlige forpligtelser, og det er hans pligt at sikre, at gældende bestemmelser følges, også når det er trist.

“Der har været en lang dialog, som ikke gjorde det muligt at komme i mål på en god måde. Derfor tog en enig lederkreds en beslutning, som ikke var perfekt for nogen, men samlet set blev vurderet som bedst for alle. Jeg er enig i, at vi navigerer mellem flere hensyn og parter – det er komplekst. Beslutningsmæssigt følger vi derfor rådgivningen fra juristerne i AAU’s kontraktenhed tæt”, skriver Michael Baggesen Klitgaard.

Institutlederen skriver også, at det er praksis, at forskere selv får gennemført eksternt peer review af deres arbejder, hvilket ikke er sket her. En intern fagfælle vurdering understøttede dog den rejste kritik fra kommunen og bidrog med input til, hvordan problemerne kunne afhjælpes. Den modtog projektlederen d. 20. februar, skriver han.

Han tilføjer, at ingen er blevet bedt om at udlevere personlige noter, men forskerne skriver i dataafsnittet i udkastet til slutevalueringen, at et antal observationsnoter indgår i datamaterialet.

“De er, som anden data, udleveret i overensstemmelse med kontraktens vilkår. Der er ikke udleveret data til Jammerbugt Kommune, men til aktøren, der nu har evalueringsopgaven og skal behandle data med samme fortrolighed, som AAU har gjort og fortsat vil gøre”,

oplyser Michael Baggesen Klitgaard.

Han tilføjer, at han på mødet med medarbejdernes repræsentanter fra DM og Djøf foreslog at få udarbejdet et notat for at skabe mere klarhed over forskernes rettigheder, og det er nu udarbejdet af Kontraktenheden og sendt til forskerne.

I notatet skriver AAU’s jurist, at i udgangspunktet har AAU ret til frit at publicere egne resultater, men ved fælles resultater og Jammerbugt Kommunes resultater er der nogle restriktioner.

Såfremt resultaterne er opstået i fællesskab med Jammerbugt Kommune, skal publiceringen koordineres med Jammerbugt Kommune. Jammerbugt Kommune kan her vælge at deltage i publikationen, men hvis ikke Jammerbugt Kommune ønsker at deltage i publikationen, kan AAU publicere alene. Fælles resultater forstås sædvanligvis som resultater, parter har skabt ved fælles indsats (intellektuelt bidrag), og som ikke kan adskilles.

Hvad angår Jammerbugt Kommunes resultater har AAU ikke ret til at offentliggøre disse uden forudgående samtykke fra kommunen.

“Det er vigtigt at pointere, at Jammerbugt Kommune ikke kan forhindre publikation af AAU’s resultater – dette gælder også resultater, som Jammerbugt Kommune måske er uenig i. I den forbindelse er det dog især vigtigt, at AAU overholder kontrakten med Jammerbugt Kommune og de vilkår, der er aftalt med bevillingsgiver. Selvom der er opstået en konflikt, skal AAU ikke optræde illoyalt i forhold til sine forpligtelser og agere anderledes, end hvis der ikke var opstået en konflikt – dette er vigtigt, hvis AAU også fremadrettet vil fremstå som en professionel samarbejdspart”, skriver AAU’s jurist.

PRINCIPPER OG ANBEFALINGER FOR FORSKNINGSBASERET SAMARBEJDE OG RÅDGIVNING

“I samfinansieret forskning og forskningsbaseret myndighedsbetjening skal forskningsresultater altid kunne publiceres i henhold til gældende principper for videnskabelig publicering”.

“I aftaler om samfinansieret forskning kan samarbejdspartnere ikke forhindre eller forsinke videnskabelig publicering ud over konkrete aftaler om kortvarigt udskudt publicering med henblik på at vurdere og sikre eventuelle immaterielle rettigheder, der måtte være opstået i projektet. Denne udsættelse bør aldrig overstige seks måneder, og proceduren herfor skal fremgå af samarbejdskontrakten”.

Kilde: Danske Universiteter

Ny usikkerhed: Hvad betyder fælles resultater?

Kelvin Baadsgaard, Center for Arbejds-markedsforskning, AAU, og koordinator på projektet, siger, at han og kollegerne fortsat er usikre på, hvad de må hvornår, og hvad de ikke må, og det ændrer notatet ikke på.

“Der mangler en præcisering af begrebet fælles resultater. Det eneste, vi mener evt. kan komme under den kategori, er et survey, vi har udarbejdet i fællesskab – men vores tolkning af besvarelserne er vel vores egne konklusioner på de analyser, vi har foretaget, så ja, der er stadig ubesvarede spørgsmål for os at se”, siger han.

Også Heine Andersen er stærkt kritisk over for AAU's notat, som han kalder juridisk skrivebordssnak.

Han siger, at der er tale om, at Jammerbugt Kommune har bedt AAU om at gennemføre en evaluering og fremkomme med en rapport med resultater, som AAU hæfter for. Han kan ikke se, at Jammerbugt Kommune selv bidrager med resultater, hvilket der heller ikke står noget om i kontrakten, og hvis det

“Afhængighed” er ikke det samme, som at man har været “fælles” om at frembringe resultater. Det er et selvopfundet udtryk, som kun bidrager til at skabe uklarhed.

var tilfældet, skulle kommunen jo også stå som medforfatter.

“De har sikkert bidraget med data, men det gør dem ikke til leverandør af resultater. Og jeg har ikke i dokumenterne fra advokaten set, at Jammerbugt Kommune hævder, at de har leveret resultater, som indgår i det rapportudkast, som de finder ubrugeligt. Men efter min opfattelse er diskussionen af, hvilke parter der har bidraget med resultater, skudt forbi. “Afhængighed” er

ikke det samme, som at man har været “fælles” om at frembringe resultater. Det er et selvopfundet udtryk, som kun bidrager til at skabe uklarhed. Det korte af det lange er, at forskerne skal levere en rapport, som de selv kan stå inde for, og som Jammerbugt Kommune ikke kan kræve at skulle godkende før publicering. De skal respektere universitetslovens bestemmelser om forskningsfrihed”, slutter Heine Andersen. ■

Q&A MED JAMMERBUGT KOMMUNE

Forskerforum har sendt nedenstående spørgsmål til Jammerbugt Kommune og tilbudt en ledelsesrepræsentant fra kommunen muligheden for at give sin version i spalterne via interview eller et skriftligt svar. Jammerbugt Kommune har fremsendt skriftligt svar på de stillede spørgsmål via kommunens advokat Anne Sophie Kierkegaard Vilsbøll, partner i Horten Advokatpartnerselskab.

Spørgsmål: *Hvorfor har I som kommune valgt at hyre et advokatfirma og opsig aftalen med henvisning til misvedligeholdelse, inden mødet om udkastet til evalueringsrapporten overhovedet var blevet afholdt?*

Svar: Forud for den delvise ophævelse af kontrakten i marts 2021 var der en lang dialog mellem Jammerbugt Kommune og Aalborg Universitets ledelse, hvor forskellige løsninger blev drøftet. Den valgte løsning var den, der under omstændighederne og i enighed blev skønnet mest hensigtsmæssig. Løsningen indebar i øvrigt, at langt hovedparten af aftalen ikke blev ophævet, men tværtimod fastholdt af kommunen og udført af universitetet. I kontraktens løbetid har universitetet således løbende delrapporteret til kommunen, og Jammerbugt Kommune har løbende betalt aftalte acontobeløb til Aalborg Universitet.

Spørgsmål: *Hvorfor har I krævet at få udleveret forskernes data, herunder hvad der har karakter af personlige noter, og videregivet data til tredjepart i form af et konsulentfirma?*

Svar: Som nævnt er hovedparten af kontrakten fastholdt mellem parterne, og Aalborg Universitet har i overensstemmelse med kontraktens vilkår udleveret indsamlede data mv. Af hensyn til fortroligheden er oplysningerne ikke udleveret til Jammerbugt Kommune, men derimod til det konsulentfirma (Rambøll), som kommunen indgik aftale med om færdiggørelse af evalueringsrapporten. Rambøll er forpligtet til at behandle data med samme fortrolighed som Aalborg Universitet.

Hverken Jammerbugt Kommune eller Rambøll har bedt om personlige noter fra forskerne.

Spørgsmål: *Forskerne er nu i tvivl om, hvem der har retten til deres data. Hvad vil I som kommune foretage jer, hvis de vælger at publicere en rapport på baggrund af deres data/resultater? Kort sagt: Vil forskerne kunne publicere en videnskabelig artikel på baggrund af deres data om projektet i Jammerbugt Kommune?*

Svar: Spørgsmålet om de enkelte forskeres rettigheder må rettelig søges besvaret af Aalborg Universitet. Kommunen henholder sig til, hvad der er aftalt i kontrakten med universitetet.

Spørgsmål: *Hvis deres videnskabelige arbejde er af ringe kvalitet og data ikke valide, hvorfor mener I så, at et konsulentfirma kan skrive en evaluering på baggrund af dataene?*

Svar: Jammerbugt Kommune overdrog udarbejdelsen af den afsluttende evalueringsrapport til konsulentfirmaet Rambøll, som sammen med kommunen vurderede anvendeligheden af de data, der var indsamlet af Aalborg Universitet og Jammerbugt Kommune i projektperioden. Rambøll har fundet anledning til at indhente yderligere data hos kommunen og har også derudover gennemført supplerende dataindsamling.

Spørgsmål: *Hvilke faglige kompetencer har kommunen til at vurdere kvaliteten af videnskabeligt arbejde?*

Svar: Kommunen har ikke forholdt sig til den videnskabelige metode. De

mangler, som i sidste ende førte til aftalens delvise ophævelse, relaterede sig først og fremmest til det af Aalborg Universitet udarbejdede udkast til slutevaluering, som kommunen fandt var uklart og vanskeligt forståeligt og herunder ikke eksplicit besvarede evalueringsspørgsmålene. Besvarelsen levede således efter kommunens opfattelse ikke op til aftalen med Aalborg Universitet.

Spørgsmål: *Man kunne få en mistanke om, at det er forskernes konklusioner, I ikke kan lide, og at det i virkeligheden ikke handler om kvaliteten af arbejdet. Hvad er det ved forskernes konklusioner, der er kontroversielt for Jammerbugt Kommune?*

Svar: Der var ikke tale om, at forskerne efter Jammerbugt Kommunes vurdering leverede kontroversielle konklusioner – men derimod desværre alt for uklare konklusioner. Det var således kommunens forventning ved kontraktens indgåelse, at Aalborg Universitet ville forholde sig kritisk evaluerende til projektet – og vel at mærke at universitetet i den forbindelse ville formidle klare, velunderbyggede konklusioner og dermed væsentlig viden, som Jammerbugt Kommune kunne drage nytte af i fremtidige projekter.

Spørgsmål: *Vil I informere A.P. Møller Fonden om forløbet?*

Svar: Den A.P. Møllerske Støttefond er orienteret. ■

På rejse i musens hjerne

“Naturen er smuk. Vi studerer noget fantastisk. Og det fylder os med en masse positiv energi”.

Ordene kommer fra Andrea Tedeschi, adjunkt i neuroscience ved Ohio State College of Medicine. Han forsker i hjerne- og rygmarvsskader, og mikroskopi spiller en vigtig rolle i hans forskning. Nærværende billede viser det detaljerede net af blodårer i en musehjerne – nærmere bestemt den del af musens hjernebark, der styrer den sensorisk-motoriske interaktion.

Formålet er at undersøge, hvordan slagtilfælde, rygmarvsskader og hjernetraumer påvirker nervecellers og blodårens struktur og funktionalitet i musens centralnervesystem. Og til det har han udviklet en mikroskopiteknik, der kan visualisere selv den mindste blodåre i den lille musehjerne.

“Gennem min forskning er jeg blevet mere og mere interesseret i mikroskopi, ikke så meget for det tekniske, men for det værktøj, det er, til at dykke dybere ned i det ukendte”, siger Andrea Tedeschi ifølge Ohio State Colleges hjemmeside.

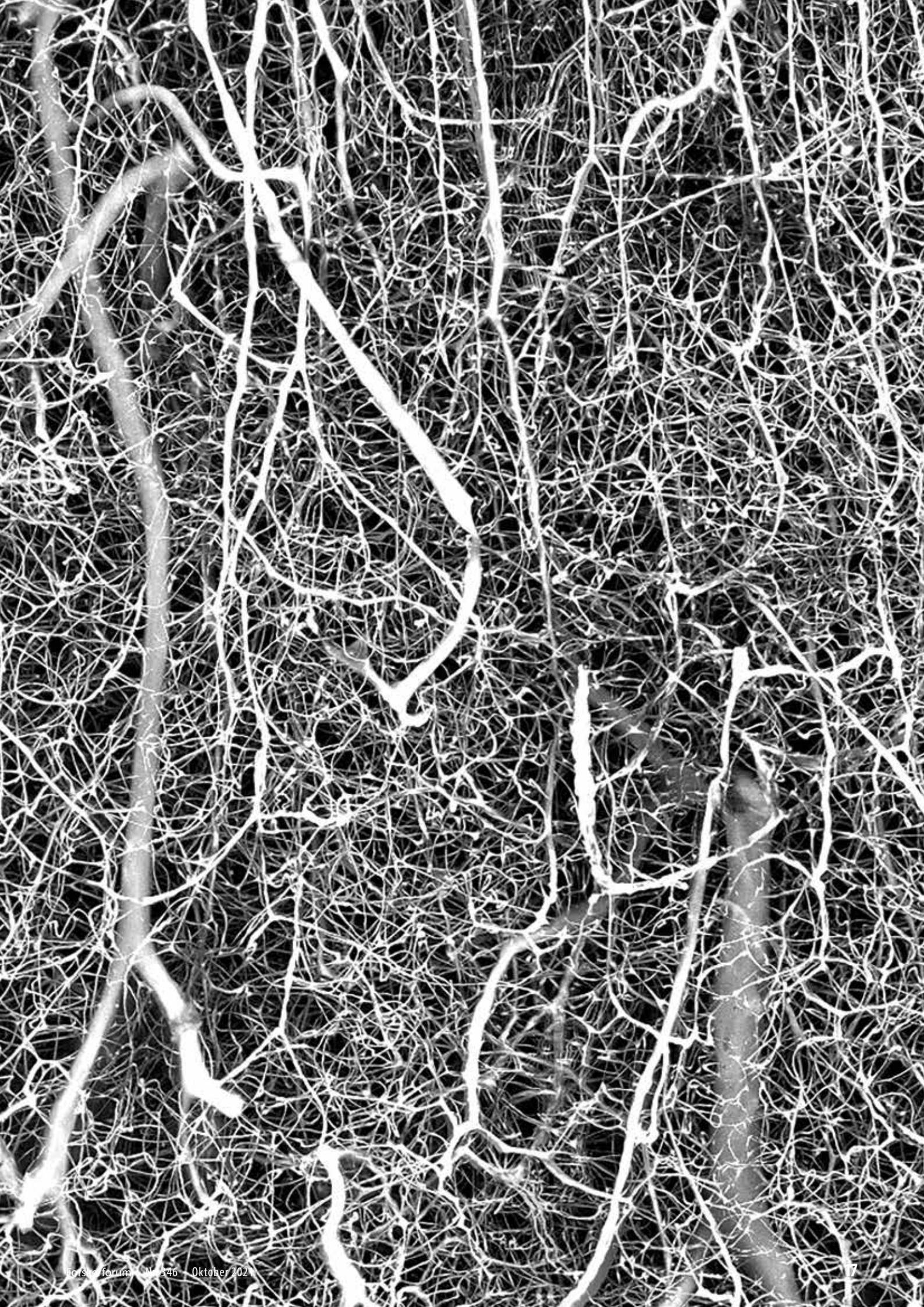
Inden for neurologisk forskning er der kommet øget fokus på blodcirkulationens betydning for neurodegenerative lidelser som eksempelvis Parkinsons og Alzheimers. Den visuelle blotlæggelse af det udviklede blodkarsystem har inspireret Andrea Tedeschi til at fokusere endnu mere på sammenhængen mellem blodforsyning og hjernefunktion.

“Vi er tilbøjelige til at tro, at neuroner og neuronale kredsløb er mere komplekse strukturer. Men lægger man billederne over hinanden, forstår man, at hjernens vaskulatur er lige så kompleks. Vil man finde en sygdoms udspring, må man gå ind i de strukturer for at forstå de små detaljer, man ellers ville overse”.

Andrea Tedeschis billede af blodkar i musehjernen opnåede en hæderfuld 6.-plads ved Nikons Small World-fotokonkurrence, hvor de bedste mikroskopiske billeder netop er blevet kåret. I konkurrencen deltog næsten 1.900 billeder fra 88 lande.

Danske Martin Kaae Kristiansen, der er adjunkt ved UC Nordjylland, fik en 17.-plads for et foto af Nostoc – også kaldet søbrombær – taget med hans iPhone. Sidste år opnåede Martin Kaae Kristiansen en flot 3.-plads i Nikons Small World-videokonkurrence. ■

Lys på eliteforskningens strukturelle skyggesider

Forskningen udvikler sig i retning af hierarkier og koncentration af penge og indflydelse hos få centrale forskere. Men det er et paradoks, for elitedannelse skaber ikke nødvendigvis mere produktivitet, og den kan begrænse diversiteten, siger Mathias Wullum Nielsen, der undersøger de videnskabelige eliter.

Alle er lige, men nogle er mere lige end andre. Det klassiske citat fra Orwell-romanen "Kammerat Napoleon" passer fint på den danske forskningsverden. For selv om vi opfatter Danmark som et sted med flade hierarkier og lige muligheder, så sker der en tiltagende elitedannelse i sektoren, som betyder, at penge, magt og indflydelse koncentrerer hos et mindre antal forskere på det store flertals bekostning.

I foråret lancerede to danske forskere resultatet af en undersøgelse, der viser, at de mest indflydelsesrige forskere bliver stadig mere indflydelsesrige. Med baggrund i 26 millioner forskningsartikler på det medicinske og naturvidenskabelige område kan de konstatere, at 21 procent af samtlige citationer kan føres tilbage til kun en procent af samtlige forfattere.

Sammenligner man den udvikling over 15 år – fra 2000 til 2015 – er tallet steget fra 14 procent, altså en stigning på 50 procent.

Et klart udtryk for elitedannelse, siger Mathias Wullum Nielsen, lektor ved Sociologisk Institut, KU, der har udført studiet sammen med Jens Peter Andersen fra Dansk Center for Forskningsanalyse (CFA) på AU som led i et større projekt om forskningseliten. Og det peger i samme retning som tidligere forskning fra CFA om samme tendens i forhold til bevillinger: en forskerelite, der sætter sig på en stadig større del af de forskningsmidler, der uddeles.

Mindre udbytte ved større uddelinger

Pengene er en del af forklaringen, men ikke den hele.

Forskningsprojektet "Scientific Elites" undersøger citationsfordelingen blandt forskere inden for natur- og sundhedsvidenskab, der modtager størstedelen af forskningsmidlerne i Danmark.

FORSKNINGENS SOCIALE STRUKTURER UNDER LUP

Undersøgelsen af citationsfordelingen blandt forskere i NAT og SUND er en del af det fireårige forskningsprojekt "Scientific Elites", som er støttet af DFF og ledet af Jens Peter Andersen. Projektet vil undersøge forskningselitens størrelse og anseelse over tid, betydningen af sociale netværk i opkomsten og reproduktionen samt elitens indflydelse på ideer og tilgange, der præger den videnskabelige udvikling.

Derudover leder Mathias Wullum Nielsen to sideløbende forskningsprojekter, der også beskæftiger sig med sociale strukturer inden for forskningen.

Det ene, som også er støttet af DFF, har titlen "Knowledge Hierarchies and Gender Stratification in the Social Sciences". Projektet går ud på at undersøge forskeres karriereforløb for at belyse, hvordan køn, emne og metodetilgang påvirker samfundsvidenskabelige ph.d.ers karrieremuligheder.

Det andet er støttet af Carlsbergfondet og hedder "Quantifying institutional and country-related Matthew effects in science". Projektet undersøger, hvilken rolle universitetsprestige og nationalitet spiller i forhold til den såkaldte Matthæus-effekt – den, der har, skal mere gives.

“Vi ser en udvikling mod en større andel af citationer, der trækkes af en lille gruppe. Det kan hænge sammen med ressourceakkumulering, men går man dybere ind i analysen, peger den også på, at de her forskere har et stadig større netværk af samarbejdspartnere. En stor samarbejdsflade fører til mange artikler og mange citationer”, fortæller han.

“Elite” har længe været et plusord inden for dansk forskning. Ønsket om at dyrke og fremelske eliteforskning bliver jævnlige fremhævet af politikere, universitetsledere og fonde. Men elitedannelsen i forskning rummer også problemstillinger og paradokser, peger Mathias Wullum Nielsen på. Noget tyder nemlig på, at det ikke kan betale sig.

“Vi har undersøgt forskningslitteraturen for at se på effekterne af elitedannelsen i forhold til de klassiske mål om citationer og placeringer i topjournals. Får man mere af det ved at finansiere de her enormt store projekter? Og det er der intet, der tyder på. Der er ingen klar sammenhæng. Faktisk er der mere tendens til et reduceret udbytte, når forskningsprojekterne bliver for store. Og det har gjort os interesserede i at se på, hvad det er, der sker”, fortæller han.

Flere samarbejder, færre artikler

En lidt tilsvarende tendens, som kan ses i det seneste studie, er, at de stigende antal medforfatterskaber og citationer ikke er et udtryk for større produktivitet i form af flere forskningsartikler samlet set.

“Meget af diskussionen på et tidspunkt gik på, at det stigende fokus på publicering førte til flere artikler pr. forfatter. Men hvis man dividerer antal artikler pr. forfatter med antallet af medforfattere, kan vi se i vores analyse, at der generelt set er sket et fald – altså dalende produktivitet. Så vi har en klar stigning i antallet af samarbejder og størrelsen af grupperne, men det fører ikke nødvendigvis til flere artikler”.

Men diskussionen er kompliceret. For at måle forskningens værdi udelukkende i forhold til antal artikler og citationer er en metode uden mange nuancer, som da også løbende får meget kritik. Mathias Wullum Nielsen nævner selv det argument, at nogle forskningsresultater er så banebrydende, at de ikke kan vurderes på, hvor mange publikationer de afføder. Og et andet

argument: Nogle former for forskning kræver naturligt større bevillinger på grund af omfang og udstyr.

“Nogle af de her store forskningscentre performer dårligere på de klassiske mål, men der er til gengæld større sandsynlighed for et stort gennembrud. Omvendt kan man se, at tendensen mod stadig større bevillinger til en elite af forskere også kan ses inden for samfundsvidenskaben, hvor det nok i mindre grad er nødvendigt med de meget store investeringer”.

Forskningsfelter har førerfigurer

Et andet aspekt af elitedannelsen, som Mathias Wullum Nielsen og Jens Peter Andersen vil undersøge, er den indflydelse på selve forskningsfeltet, en elite kan have.

“Elitedannelse drejer sig ikke kun om at være citeret og opnå funding. Det har også noget at gøre med, hvem der definerer de vigtige spørgsmål inden for disciplinerne, og hvem der ansætter forskere på institutterne. Vi har for eksempel nogle studier på tegnebrættet, hvor vi vil prøve at se på, hvilken rolle redaktørerne på tidsskrifterne spiller, og hvad der sker, når der sker udskiftninger”.

Som illustration af forskningens sociale hierarkier nævner han et amerikansk studie, der undersøgte forskningsfelter inden for medicin, hvor centrale forskere pludseligt døde.

“De kunne se, at deres samarbejdspartnere begyndte at klare sig mindre godt. Men mere interessant – i de felter, hvor topforskerne dør, ser man en større tilgang af nye forskere, der får lov til at definere agendaen. Det siger noget om, at der er en form for lukkethed, og at nogle eliter får lov til at definere dagsordenen”.

Foreslår grænser for funding

Et forhold, der yderligere forstærker elitedannelsen og de sociale hierarkier, er det store antal ph.d.-studerende og løstansatte forskere, der findes i sektoren. Mange af disse er måske kun kortvarigt i forskningen, og deres karrierer vil derfor ofte være reduceret til rollen som hjælpeforskere, der hjælper seniorforskere med deres forskningsspørgsmål.

“Ved de store bevillinger er det i større grad nogle centrale personer, der definerer, hvad andre skal forske i. De har ikke tid til at udføre det selv, mange af dem ender måske snarere som administratorer af deres egne midler. De har vist, at de kan publicere, komme ind svære steder og øve indflydelse. Så det giver mening. Men bagsiden af medaljen er måske, at man i mindre grad skaber mulighederne for, at folk frit kan vælge deres emne”.

Mindre forskningsdiversitet kan være den pris, vi betaler for elitedannelsen. Og vil man forsøge at modvirke den tendens, er den mest umiddelbare løsning at begrænse koncentrationen af bevillinger hos enkelte forskere og arbejde aktivt for større spredning, ikke mindst til de yngre forskere.

“Nogle vil argumentere for, at mange af de nytænkende bidrag til forskningen kommer i de tidligere år. Så der er et problem i, at man i den tidlige fase af karrieren hele tiden er afhængig af at skulle forfølge andres forskningsagenda. En af de ting, Jens Peter og jeg har foreslået tidligere, og som også betones i litteraturen, er en form for bevillingslæg. Hvis du har fået 30 millioner det ene sted, skal der måske gå nogle år, før du kan få 30 millioner det andet sted. Det kan sprede finansieringen ud på flere personer og dermed sikre større diversitet”, siger Mathias Wullum Nielsen. ■

Stigende ph.d.-stress – og det handler ikke kun om corona

På trods af tiltag mod ph.d.-stress må AU konstatere, at tallene stadig går den forkerte vej. Men forklaringen skal formentlig også findes i en generel præstationskultur, som præger unge i dag, vurderer Gitte Wichmann-Hansen, som står bag undersøgelsen.

Stress blandt ph.d.-studerende er et stadigt voksende problem. Det viser en spørgeundersøgelse omkring ph.d.-studerendes arbejdsforhold, som AU for tredje gang har gennemført.

20 procent svarer, at de “ofte” eller “altid” har alvorlige stresssymptomer på grund af deres arbejde, for eksempel i form af depression, hukommelsestab, hjertebanken og mavesmerter.

Et højt tal. Men hvad der kan virke endnu mere bekymrende, er, at tallet har været støt stigende, over de tre gange undersøgelsen har været gennemført. I 2013 var det tilsvarende tal 13 procent, og i 2017 var det 17 procent, der svarede “ofte” eller “altid” til spørgsmålet.

Et svar ligger ligefor: Covid-pandemien og nedlukningen har både forårsaget store forsinkelser af projekterne og øget den sociale isolation, der i forvejen er en velkendt kilde til mistrivsel på universiteterne. Men det er ikke hele forklaringen, siger lektor ved Center for Undervisning og Læring på AU Gitte Wichmann-Hansen, der har gennemført undersøgelsen.

Andre faktorer

“Mange vil nok tænkte, at corona er synderen, og det giver jo god mening, at den fysiske nedlukning har skabt ensomhedsfølelse. Men jeg hæfter mig ved, at stresstallene er steget støt siden den første undersøgelse. Og det fortæller, at vi ikke kun skal kigge på corona. Der må være andre faktorer på spil”, siger hun.

Desværre bekræfter forskningslitteraturen, at den negative udvikling er en generel problemstilling.

“Den stigende mistrivsel er et fænomen, vi ser på mange universiteter. Der bliver optaget flere ph.d.-studerende, så konkurrencepresset er øget, der er mere uklare karriereveje, og det er generelt blevet sværere at komme videre i systemet. Det er noget, de ph.d.-studerende er meget bevidste om”, siger Gitte Wichmann-Hansen.

Har prøvet at forebygge

De stigende stresstal på AU sker på trods af en bevidst forebyggende indsats mod netop det problem.

“Vi har prøvet med forebyggelse. Vi har en praksis, hvor vi i dialog med de ph.d.-studerende opstiller strukturer, der afhjælper presset, længe før kroppen siger fra. Vi har gennemgået og investeret i dispensations-, vejlednings- og rådgivningsindsatsen og gjort andre tiltag i forhold til et godt universitetsarbejdsliv”, siger prodekan og ph.d.-skoleleder på AU Arts Anne Marie Pahuus til AU-mediet Omnibus.

Men måske er det ikke kun på universitetet, man skal lede efter forklaringen på den negative tendens. Der kan være forhold i samfundet som helhed, som også spiller ind. Det har Gitte Wichmann-Hansen overvejet på baggrund af undersøgelsen.

“Måske skal vi også lede efter svaret uden for universiteterne. Man taler om

I en undersøgelse blandt ph.d.-studerende på AU svarer 20 procent, at de “ofte” eller “altid” har alvorlige stresssymptomer, for eksempel i form af depression, hukommelsestab, hjertebanken og mavesmerter.

en stigende præstations- og perfektionskultur blandt de unge, og måske er det noget, der siver ind på universiteterne. Det tror jeg er meget sandsynligt. Og når det blander sig med det akademiske miljø, som i forvejen er meget konkurrencepræget, så kan der opstå en dårlig cocktail”, siger hun.

Ikke kun på universitetet

At problemstillingen er bredere end blot på universitetet, bekræfter Mette Lykke Nielsen, lektor ved Center for Ungdomsforskning på AAU. Hun har undersøgt mistrivselproblemer blandt unge på det private arbejdsmarked.

“Psykosocial mistrivsel er generelt stigende blandt unge, og det gør sig særligt gældende i starten af arbejdslivet. Det er en generel stigning og et ret markant og et stort problem”, fortæller hun.

Det er særligt på arbejdspladser med manglende social støtte og dårligt arbejdsmiljø, at mistrivsel kan opstå. Det spiller sammen med et særligt pres

GENERELT TILFREDSE PH.D.ER

Selv om trivselstallene blandt de ph.d.-studerende på AU går i den gale retning, er der generelt mange positive tilbagemeldinger i undersøgelsen. Således svarer 94 procent, at de har et gensidigt respektfuldt forhold til deres vejleder, og 82 procent svarer bekræftende til, at de varmt kan anbefale deres vejleder. 83 procent svarer, at de føler sig respekteret som forskerkollega, og 80 procent er tilfredse med udvalget af ph.d.-kurser.

på at præstere i midlertidige stillinger og usikkerhed på grund af manglende erfaring.

“Som ung, nyuddannet har man ikke noget at sammenligne med. Man kan hurtigt blive i tvivl om, hvorvidt man slår til, eller hvad der er rimeligt eller normalt at finde sig i på en arbejdsplads. Så unge retter ofte blikket mod sig selv og tager selv ansvaret på sig”, siger Mette Lykke Nielsen.

Præstationskultur

Hun ser også en stigende præstationskultur i samfundet, og ud fra egne

erfaringer vurderer hun, at den i høj grad gør sig gældende på universiteterne.

“Præstationskulturen har altid været der i academia, og jeg vil tro, den er skærpet. Vi kan se i vores materiale, at der er virkelig meget på spil i starten af arbejdslivet, særligt for dem, der lægger meget identitet i deres arbejde. Som ph.d.-studerende er man meget subjektivt bundet op på sit arbejde, og derfor rammer det også hårdt, hvis man ikke oplever, at man har succes”.

Også i DM kan man genkende et problem omkring uklare forventninger, der kan føre til stress.

“Coronaen, hvor folk har siddet alene hjemme, har understreget de tendenser, vi kendte i forvejen. Det handler om højt arbejdspress, men også det, vi kalder impostersyndromet – at man forestiller sig, at alle andre er dygtigere end en selv, og at man er nødt til at levere meget mere, end man gør”, fortæller konsulent Niels Glæsner.

DM foretog i 2019 en spørgeundersøgelse blandt ph.d.-studerende, hvor mellem 38 og 46 procent svarede, at arbejdet havde negativ effekt på humør, sovevaner, psykisk velvære og det sociale liv.

Løsning i uddannelsesdesign

Men selv om forklaringen på den øgede stressfølelse måske også skal findes i større kulturelle forhold, ændrer det ikke ved, at universiteterne må finde måder at håndtere det på, fastslår Gitte Wichmann-Hansen.

“Det må være noget, vi kan designe os ud af i måden, vi organiserer uddannelserne på. Vi må kunne skabe forskningsmiljøer præget af mindre hierarki, mere delekultur, og hvor vi taler mere åbent om usikkerhed – naturaliserer usikkerheden så at sige. Som erfaren forsker kan jeg jo også blive usikker. Og når mine ph.d.-studerende for eksempel spørger, om deres afhandling er klar til aflevering, så kan jeg også være i tvivl. Vi skal kunne snakke om den usikkerhed, der er en naturlig del af forskningsprocesser”, siger hun.

Hun peger i første omgang på ph.d.-vejlederne som den umiddelbare hjælp til forebyggelse af mistrivsel – simpelt hen gennem klar og instruktiv feedback og procesorienteret vejledning.

Skal lære og levere

“Ph.d.-studerende er jo i en dobbeltrolle. De er studerende og skal lære, men de er også ansatte, der skal udføre et stykke arbejde af høj kvalitet. Det er to vanskelige ben at gå på. Så vi som vejledere må tage på os at guide og hjælpe dem med at forstå de krav og kriterier, der er. Og måske skal vi også snakke noget mere om karriereveje med dem og minde dem om at tilegne sig kompetencer, som kan bruges uden for universitetet”, siger Gitte Wichmann-Hansen.

Samtidig mener hun også, at problemet skal adresseres ovenfra.

“Jeg mener, at institutionen skal tænke mere systemisk omkring problemet. Som eksempel ved jeg, at nogle institutter har taget initiativ til skriveretreats for ph.d.-studerende – og nogle steder også sammen med senior-VIP’erne – hvor man over et par dage arbejder koncentreret med skrivning, deler sin usikkerhed om at skrive og får strategier til at blive en bedre skriver. Samtidig får man produceret en masse tekst. Det er et eksempel på en fagligt relevant måde, man kan adressere usikkerhed og stress på, som ofte er knyttet til presset for at få publiceret nok og godt”.

Brug seniorerne

Niels Glæsner ser på løsninger på tre niveauer: den ph.d.-studerende selv, ph.d.-kollektivet og institutionen.

“Hvis du er i tvivl om, hvorvidt du gør det godt nok, så brug din vejleder og seniorforskerne i miljøet. Vær en del af fællesskabet, og sørg for en ordentlig forventningsafklaring. På institutionsplan mener jeg, man oplagt kan forsøge at skabe en øget procesbevidsthed hos de ph.d.-studerende, for eksempel ved at tilbyde nogle gode projektplanlægningsredskaber”, fortæller han.

Og så er der også meget støtte at hente de ph.d.-studerende imellem.

“Under coronaen, hvor folk sad alene hjemme, så vi, at nogle oprettede virtuelle arbejdsfællesskaber, hvor man stemplede ind om morgenen og var i kontakt. Men den slags giver også mening nu, hvor folk stadig ofte sidder og arbejder hver for sig. Og så er det vigtigt, at man hjælper hinanden med at tale åbent om det pres, man oplever”, siger Niels Glæsner. ■

Forskere og kunstnere i eksperimentel matchmaking

Kan en professor i datalogi kvalificere sin forskning ved at samarbejde med en koreograf? Anne Julie Arnfred undersøger og eksperimenterer med mødet mellem forskning og kunst.

ORDBLIND

Det lå på ingen måde i kortene, at Anne Julie Arnfred skulle gå forskningsvejen. Hun er ordblind og har fra barnsben haft svært ved at læse og skrive.

“Jeg har altid fået at vide, at jeg er kreativt klog, men ikke akademisk klog, fordi jeg ikke var god til at skrive. Det har taget mig meget lang tid at finde ud af, at jeg var klog nok til akademia. Men det gør så måske, at jeg er meget insisterende på, at akademia kan have brug for andre måder at tænke viden på. Bare fordi du ikke er sindssygt god til at skrive, kan du sagtens have noget at bidrage med. Kan akademisk tænkning – refleksion og vidensproduktion – kun foregå i skrift? Det mener jeg ikke”.

Ordblindheden er stadig et handicap. Hun er længere tid om at læse tekster, og hun kan ikke intuitivt høre, hvordan et ord staves. Med årene er hun alligevel blevet så trænet, at læsning og skrivning kun er en mindre udfordring. Og da hun i en forholdsvis sen alder vendte tilbage til universitetet for at færdiggøre kandidatuddannelsen, opdagede hun for første gang et overskud og en glæde ved det sproglige.

“Jeg har altid været sådan en, der har fået 30 røde streger tilbage, skriften har været en mare, der red mig. Men under specialet oplevede jeg det med, at man kunne lege med en sætning, med måden at udtrykke sig på. Fordi jeg var ordblind, var det gået helt hen over hovedet på mig. Det var en helt ny verden, der åbnede sig, som jeg syntes var enormt fed”.

Først forsker vi. Så udstiller vi og formidler resultaterne. Sådan er den traditionelle rækkefølge. Men Anne Julie Arnfred vil gerne vende bøtten om. Eller i hvert fald røre rundt i den. For måske kan udstillingsarbejdet også give noget igen til forskeren og bidrage til forskningsprocessen?

Den tese prøver hun af i sit ph.d.-projekt, hvor hun selv står bag tre forskningsudstillinger. Udstillingerne bliver imidlertid skabt i et samarbejde mellem forskere og kunstnere samt hende selv i kuratorrollen.

“Jeg har fundet nogle forskningsprojekter, og så har jeg et kæmpe bagkatalog af kunstnere, jeg kender. Så sammensætter jeg forskere og kunstnere, der i forvejen arbejder med emnet og ligesom forskerne kommer med viden og faglighed”, fortæller Anne Julie Arnfred.

Hun er kunsthistorisk uddannet og har i 14 år arbejdet som kurator. Så det at skabe udstillinger har hun masser af erfaring med. Men eksperimentet, som er kernen i hendes projekt, er den gensidige påvirkning, der sker mellem forskere og kunstnere, når de møder hinandens måde at arbejde med samme emne på.

“Det kan jo være svært at måle, hvad det gør, og hvad det giver til forskningen. Men der opstår nogle situationer i konfrontationen med andres måder at se tingene på, der skaber en refleksion. Udstillingen bliver noget mere

end forskningsformidling. Det giver ikke svar på forskerens spørgsmål, men det giver en mangesidighed omkring emnet”, fortæller Anne Julie Arnfred.

Viden som proces frem for produkt

Den første udstilling er allerede åbnet: “Alt det usagte” på Forsorgsmuseet i Svendborg. Den tager tematisk afsæt i forskningsprojektet “Familiehemmelighedernes politik i den danske velfærdsstat 1920-1980” og særligt delprojektet “Skjulte sindslidelser”, som ph.d.-studerende Marie Meier står bag.

I udstillingen går den besøgende fra rum til rum på den gamle fattiggård og møder kunstværker af digteren Mikael Josephsen, kunstneren og forfatteren Jakob Jakobsen og den finske forsker og lydkunstner Heidi Fast. Sidstnævnte arbejder med nonverbale performances, og når man træder ind i vaskerummet, møder man hendes lydværker skabt sammen med psykisk syge patienter på et hospital i Helsinki.

“De meget smukke – men også lidt uhyggelige – lydværker kører inde i rummet og går i dialog med dem, der har boet der, spøgelserne i væggene. På den måde kan værkerne vise mange flere spor. Udstillingen viser ikke noget færdigt resultat, værkerne peger i mange forskellige retninger. Men det kan godt eksistere på samme tid og nemmere end i en forskningsartikel. Det illustrerer ikke Marie Meiers forskning,

På Forsorgsmuseets udstilling “Alt det usagte” har digteren Mikael Josephsen med inspiration i et forskningsprojekt om skjulte sindslidelser skabt en række digte om skyld, skam og angst. Teksterne er trykt på gulvet, så man – som de psykisk syge indsatte i sin tid – må bøje nakken for at læse dem.

men det viser en mangespektretthed i forskningen. Vi har snakket om, at det handler om at se viden som en proces og ikke et produkt. Det interessante er de relationsprocesser, der sker i arbejdet med udstillingen, hvor man begynder at reflektere og spørge sig selv: Hvad er min position, når jeg kommer med min forskning, i forhold til de andre?”

Samarbejdet om “Alt det usagte” bliver afsluttet med en videnskabelig artikel, som Anne Julie Arnfred skriver sammen med Marie Meier.

Forstår “intet” af datalogiprojekt

Endnu mere umage er partnerskabet i Anne Julie Arnfreds anden forskningsudstilling. Udgangspunktet her er forskningsprojektet “Choreographies for Connected IT Systems” under professor ved Institut for Matematik og Datalogi på SDU Fabrizio Montesi, der undersøger, hvordan man udvikler en samlet koreografi til specialiserede programmer for computere i et netværk. Udstillingen, som projektet inspirerer til, bliver til i samarbejde med kunstnerne Jesper Just og Honey Biba Beckerlee, kreativ koder Andreas Refsgaard og koreografen Simone Wierød.

At udstille om psykisk sygdom med brug af kunst er ikke helt uvant. Men et datalogisk forskningsprojekt ... det er en mundfuld, erkender Anne Julie Arnfred.

“Det er et forskningsprojekt, jeg intet forstår af. Kunstnerne forstår emnet meget bedre end jeg. Men så begyndte vi at snakke om sprog. Projektet handler jo om at gøre computersproget nemmere. Det får Fabrizio til at skulle tænke anderledes, og han bliver konfronteret med andre måder at tænke på. Det udfordrer både hans formidling, og om man kan tænke det på andre måder”.

Udstillingen får titlen “DataKoreografier” og åbner i november på Center for Art, Design and Technology. Herefter skal Anne Julie Arnfred igennem samme øvelse med Fabrizio Montesi: en artikel, der fortæller om samarbejdet og det forskningsmæssige udbytte.

“Fabrizio gik i høj grad ind i projektet med tanke på at formidle sit projekt – om man kan få folk til at forstå det,

for eksempel gennem kropsliggørelse. Måske bliver det nemmere at registrere hans udbytte, fordi hans videnskab og måde at tænke på ligger så langt væk fra kunstnerens”, siger hun.

Eksperimentel forskning med risiko

Men Anne Julie Arnfred lægger vægt på, at hendes forskningsprojekt er eksperimenterende. Der er ingen garanti for, at hendes tese om forskningsmæssigt udbytte at kunstsamarbejder kan påvises og sættes på formel.

“Det kan jo også være, at mit projekt crasher fuldstændigt. Det virker, som om de får noget ud af det, men hvordan får jeg det ned på papir? Men sådan er forskningens vilkår, når man arbejder eksperimentelt”.

Som nævnt har Anne Julie Arnfred

mange års erfaring som kunstkurator. Men hendes ph.d.-projekt har været en vekslen mellem kuratorarbejdet, som hun kender det, og den for hende nye forskerrolle. To meget forskellige arbejdstempi.

“Når man arrangerer udstillinger i museumsverdenen, kører det bare tjep tjep. I academia er det et helt andet tempo. Man skynder sig langsomt. Man sidder og nørkler med en sætning eller et afsnit, og så skal man også lige have læst noget, og så tilbage ... Det temposkift skal man lige vænne sig til, men jeg kan egentlig meget godt lide det. I kunstverdenen når man ikke at reflektere særlig meget over det, man har lavet, før man er videre. Men her har jeg virkelig tid til at reflektere over udstillingen bagefter. Det synes jeg er helt fantastisk”. ■

VIS DIT PH.D.-PROJEKT

- **Hvem:** Anne Julie Arnfred, cand.mag. i kunsthistorie.
- **Hvad:** Kuratering af forskning – kunstudstillinger som videnskabere i akademisk forskning.
- **Hvor:** RUC, Institut for Kommunikation og Humanistisk Videnskab.
- **Hvorfor:** Ph.d.-projektet undersøger, hvordan man kan bruge en udstilling til mere end at formidle forskning. Hvordan et tæt samarbejde mellem videnskab, kunst og en kurator om at skabe en udstilling kan skabe nye måder at arbejde med akademisk viden på.

Uddannelse er en gave

Videregående uddannelser ses som oftest i et udgifts- og et investeringsperspektiv. Men fundamentalt set er uddannelse en gave og slet ikke noget, der kan reduceres til økonomi, endsige behandles og forstås som en vare.

Der findes to dominerende syn på de videregående uddannelser i Danmark i dag. Enten opfattes uddannelse som en udgift eller som en investering. Hvor førstnævnte tilgang ønsker at udgiftsoptimere (dvs. billiggøre) kandidatproduktionen med fokus på *output*, så er investeringsperspektivet optaget af at høste de langsigtede gevinster af kandidatproduktionen og har fokus på *outcome*. Men selvom der er tale om to forskellige syn på uddannelse, skal man ikke lade sig narre;

thi der er i begge tilfælde tale om et i bund og grund økonomisk syn på uddannelse. Samfundets produktion af forskning og uddannelse som akademisk arbejdskraft forstås primært i den politiske agenda som et spørgsmål om at få noget, der kan nytte, for skattekrone – et nyttigt udbytte. Uddannelse forstås dermed som en vareproduktion inden for en i stigende grad markedsøkonomisk statslig nyttemaksimerings-tænkning.

Hér skal der voves en anden historie,

nærmere bestemt en radikalt anden, visionær og eksplicit økonomikritisk historie. Modpåstanden er, at uddannelse fundamentalt set er en gave. Indlader man sig på at tage en uddannelse, får man nemlig mulighed for at blive givet noget, man ikke vidste, man havde brug for, og heller ikke kunne forudse, man ville komme til at tage livtag med, forstå og komme til at vide. Man bliver kort sagt præsenteret for undervisning, fagligt stof og tankeformer, man ikke havde kendskab til, end-sige nærkontakt med, før man begyndte at studere.

Snedigt og livgivende er det også, at enhver uddannelse, ethvert fag, enhver "disciplin" åbner for en gavebod, der altid har mere at byde på, end de studerende kan annamme på få år, og de garvede bestyrere af gaveboderne selv mener at vide. Ikke mindst fordi der hele tiden kommer nye gaver til.

Inden for gaveøkonomien, der faktisk slet ikke er en pengeøkonomisk verden, er man ikke en forhåndsbevidst forbruger, der shopper uddannelser på de bedste og højeste hylder, men snarere et menneske, der er klar til at udsætte sig for at blive undervist med antændte følehorn og lysten til og muligheden for at undre sig. Når de studerende får mulighed for at slå sig løs, uden at metodepolitiet ånder dem i nakken, får tænkningen bedre muligheder for at blive fri.

En gave skal også pakkes ud

Således er uddannelse en risikobetonet og principielt uforudsigelig affære, som den hollandsk-engelske uddannelsesfilosof Gert Biesta aldrig bliver træt af at påpege – og det med rette. Men det er vigtigt at fremhæve, at det ikke er tilstrækkeligt at læne sig tilbage og blive givet en gave eller stillet en i udsigt – man må også være villig til at pakke den ud og lære at bruge og mestre den i sit eget liv.

Kort sagt giver uddannelse mulighed for, at studerende kommer til at eksistere som frie mennesker, der ikke bliver objektiveret af den altoverskygende kandidatproduktionslogik. Snarere subjektiveres de studerende, dvs. som subjekter i og for deres eget og andres liv – ikke kun som arbejdskraft, men som livsduelige og ukuelige mennesker.

“Indlader man sig på at tage en uddannelse, får man nemlig mulighed for at blive givet noget, man ikke vidste, man havde brug for, og heller ikke kunne forudse, man ville komme til at tage livtag med, forstå og komme til at vide.

Når undervisningen lykkes som gavegivning, formår den at pege på problemstillinger og fagligt stof, der får verden til at flyde ind i auditoriet og vise sig som fortolkningsbehøvende. Den gode undervisning hakker ikke verden op i fikserede objekter for manipulation og kontrol – snarere er den optaget af at fremmane komplekse fænomener i verden. Når uddannelse er en gave, er den verdensåbnende og paradoksalt nok selvforglemmende. Man giver sig uddannelsen i vold, så man på en måde slet ikke ser gaven eller gavegiveren, mens man begaves. Åndselevatoren fungerer bedst, når den kører bag om ryggen på de involverede – uden samtidig at blive generet af lærings- og kompetencemål.

I en smukt turneret tekst fra 2018 skriver den tyske filosof Andreas Wittel, at uddannelse kan overleve uden et marked, men at uddannelse ikke kan eksistere uden gavegivning. Forståelsen af uddannelse som en gave er rodfæstet i et antropologisk perspektiv med mange år på bagen. Uddannelse er noget fælles og noget socialt – og aldrig kun en vare, en serviceydelse eller et produktionsformat.

Uddannelse er principielt for alle og enhver, der er klar til at modtage den gave, som mange generationer igennem historien har gjort deres til at kvalificere. Dertil kommer, at uddannelse får liv af at få respons fra og af dem, der udsætter sig for den, hvilket gør gavegivningen til en udvekslingsform, der desværre bliver mindre og mindre af på de danske og udenlandske universiteter. Når de studerende underforsynes med kvalitetsrig undervisning, god tid og frem for alt friheden til selv at tænke, bliver den gensidige udveksling beskadiget. En sådan beskadigelse af grundlaget for uddannelse

instrumentaliserer og metodepolitiserer uddannelse som en vare, man fra politisk side har udstanset som erhvervslivets – og i seneste reformudspil fra regeringen: *Danmark kan mere I* – ligefrem som industriens behov for arbejdskraft.

En gave skal også pakkes behørigt ind

Når uddannelse for tiden pakkes ind som det, der skal honorere markedets behov, bliver gavepapiret gennemsigtigt og sløjfen sløjfet. Markedet er funderet på konkurrence og transparens, så idéen om uddannelse som en gave, der stimulerer den studerendes lyst til at (ud)danne sig, fortrænges til fordel for industriens og forvaltningssystemernes behovsoptimering og arbejdskraftsjustering.

Reformudspillet *burde* have fået titlen: *Danmark vil mere I*. For det er nødvendigt at tage afsæt i en *villen* give gaver til de kommende generationer frem for krav til en *kunnen* honorere en aktuel og kortsynet efterspørgsel efter akademisk arbejdskraft. Derudover fordrer spørgsmålet, om uddannelse skal betragtes som en vare eller en gave, også en samfundsmæssig *skullen* – for hvad skal vi med uddannelse, hvis ikke vi *begaves*? *Bevares* – må svaret vel være! ■

Tekstinspiration:

Gert Biesta: "Chapter 5: Learnification, givenness, and the gifts of teaching" i *World-centred Education. A View for the Present*. New York and London: Routledge 2021.

Andreas Wittel: "Higher Education as a Gift and as a Commons". *Triple C* Vol. 16 (1) 2018: www.triple-c.at/index.php/tripleC/article/view/892

Hvordan man opbygger et bedre finansieringssystem i tre lette trin

Det australske forskningsfinansieringssystem lider under en tids- og ressourcekrævende ansøgningsproces og lave succesrater præcis som det danske, men Nick Enfield fra University of Sydney har et løsningsforslag, som vi kan lade os inspirere af herhjemme.

I denne måned fik hundredvis af forskere svar på deres ansøgninger om finansiering fra

Australian Research Council. ARC tildeler årligt op til en milliard dollars til forskning (1 australsk dollar svarer til 4,60 kroner). For den enkelte forsker, der typisk ansøger om et par hundrede tusinde dollars pr. projekt, er succesraten omkring 15 procent. Konkurrencen er hård, men det er ikke problemet. Problemet er, at ansøgningsprocessen belaster forskere i en grad, at det kvæler fremskridt og innovation inden for australsk forskning. Dette skal ændres.

For at ansøge om ARC-finansiering skal forskerne udfylde et onlineskema, der består af en tætskrevet akademisk tekst på tusindvis af ord med snesevis af overskrifter og underoverskrifter. "Instruktionerne for ansøgere" kører over mere end 40 sider. Universiteterne anvender supportteam til at hjælpe forskerne med at navigere i alt fra kvalifikationskrav til skriftstørrelse. Det tager måneder at skrive ansøgningen. Efter indsendelse hører ansøgerne intet i to eller tre måneder, inden de modtager kommentarer fra anonyme reviewere. De indsender en "duplik" og venter i op til seks måneder mere på den endelige udvælgelse foretaget af et anonymt ekspertpanel og til sidst godkendelsen fra forbundsministeren.

Ansøgerne får svar, omkring et år efter at processen startede. Ni ud af ti går væk ikke bare skuffede, men også bebyrdet med en massiv mulighedsomkostning. Alligevel vil de ofte stadig kæmpe med at revidere og indsende deres ansøgning igen, i den korte tid der er til rådighed inden den næste årlige deadline. Måneders arbejde efterfulgt af måneders ventetid. Det er

en langtrukket, one shot-, black box-proces.

Jeg har for nylig beskrevet dette system for en ven, der administrerer et internt system til forskningsfinansiering i en skala, der kan sammenlignes med ARC-tilskud, i en af de fire store australske banker. Han rystede på hovedet i fuldstændig vantrø. Og med rette. Her er, hvordan han beskriver ansøgningsprocessen i sin organisation: Ansøgere indsender et pitch på en eller to sider, hvor de besvarer nogle grundlæggende spørgsmål: Hvad vil du finde ud af? Hvordan vil du gøre det? Hvorfor er det en god idé? Hvordan ved du, at du er lykkedes, og hvad håber du at opnå? Hvem venter på dine resultater? Derefter har en ansat nogle samtaler med ansøgerne om deres ideer. Det hele tager en uge eller to. Hvis det lykkes, gives første pulje af finansieringen. Efter en første fase af forskningen er der statusrapporter, og hvis det beviseligt går godt (ud fra de aftalte parametre), følger mere finansiering. Andre industrier og private fondssystemer har lignende fremgangsmåder.

Sammenlign dette med det langsomme, demoraliserende finansieringssystem, som forskere må navigere i, der er normen for fordelingen af statslige forskningsmidler rundt om i verden. Men der er ingen grund til, at det skal fortsætte en dag længere. Australien kan og bør gå forrest i et fuldstændig redesign af systemet. Vi har brug for en rådgivende, smidig, innovationsvenlig tilgang, der passer til en verden, hvor tiden er afgørende. Vi har brug for et system, der er minimalistisk, rådgivende og hurtigt.

Her er, hvad jeg ville gøre:

For det første en to sider lang ansøgning, der besvarer fem enkle spørgsmål:

Hvad vil du finde ud af, hvordan vil du gøre det, hvordan vil du måle fremskridt, hvorfor er du den rigtige person til jobbet, og hvordan vil resultaterne være til gavn? Du skal kunne formidle klare og overbevisende svar på disse spørgsmål med et par hundrede ord, ellers er du ikke klar til at søge.

For det andet fører ansøgerne samtaler med finansieringsorganet under og efter ansøgningsprocessen for at finde frem til forbedringspotentiale og samarbejds muligheder. En ti minutter lang samtale med en bevillingsgiver gør mere gavn end den årelange cyklus i det nuværende system.

For det tredje skal ventetiden på at få svar på ansøgningerne ikke være ni måneder, men tre uger: en uge til ekstern peer review og vurdering (muligt med tosidensansøgninger), en uge for ekspertpanelerne til at diskutere og rangere ansøgningerne. Drop de ministerielle godkendelsestrin, og tilføj nogle dage til administration, så kan der være fire finansieringsrunder om året.

Helt ærligt, hvorfor ikke? Omkostningerne ved vores nuværende forskningsfinansieringssystem er uacceptable, men tusinder af forskere accepterer dem alligevel. Vores kolleger fra erhvervslivet finder systemet ikke bare latterligt, men også umuligt at arbejde med. Så lad os skrotte at indsende boglange ansøgninger en gang om året og de mange måneders slid efterfulgt af måneders ventetid, for det meste uden resultat. Det er et chokerende spild af penge og tid og måske værst af alt en innovationsdræber. Hvis vi ville, kunne vi stoppe det. ■

Indlægget er oprindeligt bragt i avisen The Australian og oversat til dansk af Claus Baggersgaard.

Nekrolog over Lars-Henrik Schmidt

Lars-Henrik Schmidt var rektor for Danmarks Pædagogiske Universitet, professor i pædagogisk filosofi og blev dr.phil. i en alder af bare 34 år. Imidlertid var det, der egentlig karakteriserede ham, en vilje til originalitet, der drev hans tænkning og gennemsyrede hans akademiske virke.

Hans ambition var tidligt at udvikle et eget bud på en samlet filosofisk tænkning i form af en ny erkendelsesteori, metafysik, æstetik, etik og politik. Han benævnte sin tænkning *socialanalytik* med en slet skjult hentydning til psykoanalysen, og det var forsøget på at forstå virkeligheden i dens sociale karakter. Han insisterede på, at det kun kunne lade sig gøre gennem samtidsdiagnose og læsninger af tidens tendenser, da “enhver tid har sin variation af problemer som sådan, der kræver tidstypiske svar”.

Lars-Henrik Schmidt nøjedes ikke med at udvikle tænkning, men realiserede den også i praksis. Det gjorde han som arkitekten bag Danmarks Pædagogiske Universitet, der blev etableret i 2000, og hvis institutstruktur var udledt af hans tænkning. Der gives mig bekendt kun ét historisk fortilfælde, hvor en filosof har designet et universitet efter sin tænkning, nemlig Wilhelm von Humboldts etablering af det moderne forskningsunivers i Berlin i 1810.

Der hersker relativ enighed om, at Lars-Henrik Schmidt i udpræget grad har bidraget til den højnelse af dansk pædagogisk forskning, som var ambitionen med etableringen af Danmarks Pædagogiske Universitet. Det gjorde han ikke kun i sin egenskab af rektor, men også med sine refleksioner over pædagogik i utallige oplæg, artikler og kapitler i bøger. Han insisterede med andre ord på at være en forskende rektor. Der er heller ingen tvivl om, at han formåede at tiltrække forskningsmæssige kapaciteter til universitetet i kraft af sin person og sit format.

Lars-Henrik Schmidts force som tænker var en sikker intuition for, hvad der skulle tænkes, og hvad der rørte sig i tiden. Han var simpelthen en mester i at åbne nye forskningsfelter og stille diagnoser, der ramte erfaringer i samtiden. Til gengæld er han blevet kritiseret for ikke

altid at udfolde sin tænkning, på trods af at han skrev 25 bøger! Der kunne indimellem være noget skitseagtigt over hans mange udkast til tænkning, ligesom han sjældent gav sig af med at diskutere med andre aktuelle positioner. Til gengæld *åbnede han veje for tænkning* – for eksempel inden for felterne dannelse, pædagogik, samtidsdiagnose, videnspolitik og sanselighedsfilosofi.

Også i offentligheden var han berømt og berygtet for sine skarpe og træfsikre diagnoser, der ofte gav et anderledes og kritisk blik på tidens fænomener. Hans diagnoser var dog sjældent baseret på systematiske analyser af empiriske tegn på forandring. I stedet var hans praksis mere i stil med en “stor filosofisk ånd”, der fornemmer eller er membran for tidens tendenser, sådan som der har været tradition for i filosofien fra Nietzsche og frem. Af samme grund er der risiko for, at det bliver “pinligt subjektivt”, som Habermas kritisk bemærker om Horkheimer og Adornos diagnoser i “Oplysningens dialektik”, de gange diagnosen ikke rammer. Den metodologiske udvikling af samtidsdiagnosen som analysestrategi har Lars-Henrik Schmidt således overladt til andre.

Som menneske og kollega var Lars-Henrik Schmidt morsom, charmerende, generøs og forfængelig. Men han havde også en paradoksal karakter. På den ene side ville han være magtens mand som rektor, på den anden side insisterede han på samtidig at være en kritisk intellektuel, der optrådte provokerende i den offentlige debat. Han gik heller ikke af vejen for at gå hårdt til folk, når sagen krævede det, eller at ødelægge den gode stemning, hvis der var noget, der var vigtigt at få sagt. Dog var han selv et meget følsomt og sensitivt menneske, og han kunne derfor ikke lade være med at blive ret påvirket af de reaktioner, hans adfærd naturligt gav anledning til. Det sled helt urimeligt hårdt på ham menneskeligt set, især i rektorårene.

I sit sidste interview fra i sommer satte han sit intellektuelle og akademiske virke i perspektiv, da han sluttede af med at sige følgende: “Min familie er det vigtigste i mit liv. Og det er dem, jeg er mest stolt af her i livet”. ■

VIDENSKABELIGT ANSATTE SKIFTER REPRÆSENTANT I KU-BESTYRELSEN

De videnskabeligt ansatte (VIP) på Københavns Universitet har udskiftet den ene af deres to repræsentanter i universitetets bestyrelse. Medlemmerne sidder for en fireårig periode, men DNA-forskeren **Eske Willerslev** har midt i valgperioden overladt sin plads til sin suppleant, **Pia Quist**, der er professor ved Institut for Nordiske Studier og Sprogvidenskab på Det Humanistiske Fakultet. Hun

bliver dermed det første VIP-medlem af bestyrelsen fra humaniora siden 2008. Den anden VIP-valgte repræsentant er matematikeren Jesper Grodal. Bestyrelsen er sammensat af seks eksterne medlemmer, tre interne TAP- og VIP-medlemmer og to studenterrepræsentanter.

Eske Willerslev udtrådte den 22. juli efter fem år på posten, fordi han flytter til University of Cambridge i England. Han har været tilknyttet det engelske universitet siden 2015, men nu flytter han både sit hjem og størstedelen af sine forskningsaktiviteter. Fra oktober vil 80 procent af hans ansættelse være på universitetet i Cambridge og 20 procent på Københavns Universitet.

Eske Willerslev blev genvalgt til bestyrelsen i 2019 for listen Inddrag forskernel, der kritiserede universitetets ledelse for at topstyre hen over hovedet på forskere og undervisere.

Hans afløser, Pia Quist, blev valgt ind som suppleant ved samme lejlighed og for den samme liste. Hun har allerede vikarieret for Eske Willerslev, der har haft orlov fra hvervet i 2021.

Pia Quist siger i et interview med Uniavisen, at hun vil vriste beslutninger om forskningsstrategier og ansættelsesprocesser ud af hænderne på dekaner og institutledere og i stedet placere dem hos det videnskabelige personale.

“Vi adskiller os fra de andre store universiteter, vi ellers gerne vil sammenlignes med, ved at have en meget hierarkisk ledelsesstruktur. Men ledelserne er jo udgjort af få personer, og nogle af dem har måske kun været i organisationen i kort tid. Forskerne derimod investerer et liv i organisationen og kender til den. Hvis man skal tage gode beslutninger, så skal man bruge den viden, der findes i organisationen”, siger Pia Quist til Uniavisen.

Hun er født i 1971 og har tilbragt størstedelen af sin akademiske karriere på KU med afstikkere til Stanford University i USA og Osaka i Japan.

Forskningsmæssigt har hun specialiseret sig i sociolingvistik og har siden sin ph.d. især forsket i byens sprog. Hun har studeret tosprogethed blandt unge med multi-etnisk baggrund på Nørrebro, og lige nu arbejder hun på et projekt sammen med Københavns Museum om, hvordan snakken i hovedstadens gader har lydt fra år 1400 og frem til i dag.

Næste gang, der skal vælges VIP-repræsentanter til bestyrelsen, er i 2023.

H.C. ØRSTED FORSKERPRIS GÅR TIL KENDT KU-FORSKER

Professor i astronomi og astrofysik på Niels Bohr Institutet på Københavns Universitet **Anja C. Andersen** er udpeget som dette års vinder af den prestigefyldte H.C. Ørsted Forskerpris på

50.000 kr.

I begrundelsen for valget af Anja C. Andersen står der bl.a., at “hun modtager prisen for sin internationalt anerkendte forskning inden for astrofysik kombineret med hendes arbejde med at udbrede kendskabet til naturvidenskabernes og deres anvendelse gennem eminent formidling i den brede offentlighed. Anja C. Andersen har i sin forskning blandt andet arbejdet med forståelsen af, hvor det kosmiske støv, der spiller en rolle i dannelsen af planeter, kommer fra. Anja C. Andersen yder endvidere et engageret bidrag i den offentlige debat omkring forskningspolitik, og hun gør en forbillidlig indsats for at få flere, herunder flere kvinder, til at interessere sig for naturvidenskab. Anja C. Andersen er derfor en yderst kvalificeret modtager af dette års H.C. Ørsted Forskerpris”.

Prisen uddeles af H.C. Ørsted Selskabet i samarbejde med Langeland Kommune med støtte fra energiselskabet Ørsted.

Formålet med forskerprisen er at hyldede videnskabsmanden H.C. Ørsteds indflydelse på kultur, kunst, tænkere og videnskabsfolk i hele verden ved at udvælge prismodtagere, hvis arbejde kan knyttes til H.C. Ørsteds navn og livsværk, herunder også i relation til formidlingen af genren.

Med prisen følger et specialfremstillet kunstværk udført af kunstneren Sabine Majus Hansen.

TO LOVENDE DTU-FORSKERE HYLDES MED TALENTPRIS

H.C. Ørsted Forskertalentprisen går til to yngre forskere, hvis arbejde allerede har vundet genlyd og har et stort videnskabeligt potentiale. Med hver af priserne følger der 10.000 kr. Årets ene forskertalent er **Morten W. Ryberg**, der er adjunkt hos DTU og forsker i evidensbase-rede og kvantitative bæredygtighedsvurderinger, som bidrager til en bæredygtig omstilling af samfundet.

Den anden Forskertalentpris går til **Suzanne Z. Andersen**, som er postdoc hos DTU og forsker i katalyse, der kan blive en central proces i fremstillingen af fremtidens grønne brændsler.

Jakob Askou Bøss, strategi- og kommunikationsdirektør hos Ørsted, glæder sig over de to prismodtageres lovende forskning, der på sigt kan hjælpe den grønne omstilling:

“Årets modtagere af Forskertalentprisen arbejder begge med vigtige forskningsområder, der har potentiale til at fremme den grønne omstilling af vores virksomheder og samfund, og er takket være deres gode formidlingsevner i stand til at gøre deres forskning relevant for virksomheder og offentligheden. Jeg håber, at de kan inspirere andre unge, som

påtænker en forskerkarriere, til at interessere sig for løsninger på verdens klimaudfordringer”. Prisoverrækkelsen foregik fredag den 13. august – dagen før H.C. Ørsteds fødselsdag – i videnskabsmandens fødeby, Rudkøbing.

KU-PROFESSOR VINDER KEMIKERPRIS

Ellen og Niels Bjerrums Kemikerpris er i 2021 blevet tildelt professor **Bo Wegge Laursen**. Han modtager prisen på 10.000 kr. sammen med en guldmedalje for sin vigtige indsats inden for

farvestoffer og fotofysik, supramolekylær kemi og nanokemi samt materialeforskning/kemi. En forskning, der bl.a. har et stort potentiale i forbindelse med anvendelsen af fluorescerende farvestoffer.

Bo Wegge Laursen har fået sin uddannelse på Københavns Universitet afsluttet med en ph.d.-grad i 2001. Efter nogle år først som adjunkt og senere som lektor blev han i 2015 professor på KU. Bo Wegge Laursen er den 31. i rækken af modtagere af Ellen og Niels Bjerrums Kemikerpris.

NY ITU-PROFESSOR TRÆNER KUNSTIG INTELLIGENS MED COMPUTERSPIEL

Sebastian Risi er tiltrådt som professor på IT-Universitetet den 23. august, hvor han holdt sin indtrædelsesforelæsnings med titlen “Creative AI: Machines that Play, Adapt, and Create”.

Sebastian Risi er uddannet ved Philipps-Universität Marburg og færdiggjorde sin ph.d. ved University of Central Florida i 2012. I 2019 modtog han et Sapere Aude Starting Grant for sin forskning i kunstig intelligens inden for industriel automation, og han er koordinator for ITU's Creative AI Lab og co-director for Robotics Evolution and Art Lab (REAL)-gruppen.

I sin forskning bruger han computerspil til at træne neurale netværk i at tænke kreativt og løse problemer i den virkelige verden.

Professoren og hans kolleger har bl.a. skabt et projekt, i hvilket Minecraft fungerer som en ramme omkring et neuralt netværk, der udfører komplekse figurer – fra larver og træer til bygninger og interiør. Hvis man skal forklare processen kort, konstruerer den kunstige intelligens byggeklodser ved hjælp af lokalt interagerende enheder – dvs. enheder, der kun kan se, hvad deres umiddelbare naboenheder laver – hvilket også er den fremgangsmåde, organismer i naturen bruger.

Men forskningen har også et mere jordnært og praktisk perspektiv, fortæller han. Hvis man kan træne et neuralt netværk til at være kreativ i Minecraft, kan man måske også lære det at koordinere en sværm af tusind droners bevægelsesmønster eller en million nanobotter at udføre komplicerede kirurgiske indgreb.

FEM NYE ÆRESDOKTORER UDNÆVNT PÅ AU

Aarhus Universitet har i forbindelse med fejringen af sin 93-års fødselsdag d. 10. september udnævnt fem æresdoktorer – en for hvert af de fem fakulteter. Æresdoktorerne er fremtrædende forskere fra andre institutioner, som AU har et samarbejde med. Med titlen får æresdoktorerne en særlig tilknytning til Aarhus Universitet.

Æresdoktorerne er:

- **Professor Hiroshi Ishiguro (Arts)**
Hiroshi Ishiguro er professor i robotteknologi ved Osaka University, Japan.
- **Professor Patricia Bauer (Aarhus BSS)**
Patricia Bauer er professor i psykologi ved Emory University, USA.
- **Professor Katja Zeppenfeld (Health)**
Katja Zeppenfeld er professor i kardiologi/elektrofysiologi ved Leiden University Medical Center, Holland.
- **Professor Conny Aerts (NAT)**
Conny Aerts er professor i astronomi ved KU Leuven, Belgien.
- **Professor Peter L. Tyack (TECH)**
Peter L. Tyack er professor i havpattedyrsbiologi ved University of St Andrews, Skotland, og Senior Scientist ved Woods Hole Oceanographic Institution, USA.

FYSIKER ÅRETS UNDERVISER PÅ SCIENCE-KU

Foto: Emilie Theil-Madsen

Fysiker **Troels C. Petersen**s kursus i statistik på Niels Bohr Institutet er på få år blevet det mest populære og tiltrækker studerende fra hele KU. For den bedrift modtager han prisen som Årets Underviser på Det Natur- og Biovidenskabelige Fakultet (Science) på Københavns Universitet.

Troels C. Petersen's blik for undervisning begyndte, da han tilbragte et år ved University of California, Berkeley.

"På Berkeley konstaterede jeg, at min fysikuddannelse fra Danmark var god. Men en dag spurgte min vejleder mig om noget ufatteligt simpel statistik. Og da jeg endte med at bruge en time på at finde den løsning, der burde have taget mig fem minutter, opdagede jeg også hullerne i min uddannelse. Og det var en øjenåbner", udtaler Troels C. Petersen.

Den øjenåbner fik fysikeren til at oprette et kursus på Niels Bohr Institutet i anvendt statistik tilbage i 2001 (som specialestuderende), da han igen var tilbage i Danmark. Dengang var der 15 tilmeldte til kurset i anvendt statistik, som alle kom fra Niels Bohr Institutet. Efter flere år som forsker i udlandet vendte Troels C. Petersen tilbage og genoptog kurset i 2009, og i dag er der 168 tilmeldte, hvilket gør det til det mest populære kursus på Nørre Campus.

Når han ikke underviser, forsker Troels C.

Petersen i eksperimentel partikelfysik, dvs. udforskningen af universets byggesten. Og tilbage i 2012 var han sammen med sine kolleger fra ATLAS-eksperimentet med til at opdage den berømte Higgs-partikel, som skabte store overskrifter verden over. Forskningen fylder fortsat meget for ham både i udforskningen af Higgs-mekanismen og brugen af machinelearning i fysik generelt.

Sammen med prisen modtager han 50.000 kr. til videreudvikling af sin undervisning og 25.000 kr. i personlig hædersgave.

POSTDOC PÅ AAU MODTAGER SPAR NORD FONDENS FORSKNINGSPRIS

Postdoc **Zakaria Djebbara** har i sin ph.d.-afhandling med titlen "Expecting Space" undersøgt, hvordan hjjerne, sanser og arkitektur spiller sammen, og hvad det betyder for menneskers oplevelser

med arkitektur.

Som anerkendelse af kvaliteten af sin afhandling har han som den første fra Arkitektur & Design på Aalborg Universitet modtaget Spar Nord Fondens Forskningspris.

Prisen er på 250.000 kr. og gives hvert år til en yngre forsker som anerkendelse af et særligt fremragende forskningsprojekt. 50.000 kroner af prisbeløbet kan forskeren bruge til private formål helt efter eget ønske, og de øvrige 200.000 kroner er øremærket til prisvinderens videre forskning på AAU.

Zakaria Djebbara har særligt interesseret sig for de overgange, også kaldet transitioner, som vi bevæger os mellem, når vi fx går ind ad en dør. I en række eksperimenter satte han elektroder på hovedet af en række personer forsynet med en virtual reality-brille. Herefter blev de bedt om at gå fra rum til rum i det virtuelle univers, og vejen gik igennem døre i forskellige størrelser. En af åbningerne er så smal, at det ikke kan lade sig gøre at gå igennem den. Det reagerede alle personerne i eksperimentet på. Han kunne måle, at personerne i forsøget har en intuitiv forståelse af, hvad de rent faktisk kan gøre, og de ved allerede godt, at de ikke kan gå igennem den lille døråbning – og de lader være med at gøre forsøget.

"Det viser, at der er et uudnyttet potentiale for at designe alt fra hospitaler til lufthavne på nye måder, som tager vores sanser, vores krop og vores hjernes indretning med i ligningen", siger prismodtageren.

Spar Nord Fonden begrundet i en pressemeddelelse valget af Zakaria Djebbaras afhandling:

"Zakarias Djebbaras forskning er både original og tværfaglig, samtidig med at han med stor selvstændighed og en enorm drive har udarbejdet og leveret sin afhandling. En forskning og en afhandling, der er både nyskabende og dristig. Der er tale om en redegørelse for, hvordan arkitekturforskning kan gå ud over traditionelle metoder og adressere spørgsmål, der i øjeblikket ikke er i arkitekternes ordforråd".

REJSESTIPENDIER TIL 20 TALENTFULDE PH.D.-STUDERENDE

20 meget talentfulde ph.d.-studerende har hver modtaget et EliteForsk-rejsestipendium på 200.000 kr. Det skal bidrage til, at de kan få længerevarende studieophold ved de allerbedste forskningsmiljøer i verden.

Formålet med EliteForsk-initiativet er at skabe opmærksomhed om fremragende forskere og forskningsresultater. Derudover skal EliteForsk også fremhæve forskerne som rollemodeller med henblik på at tiltrække flere unge studerende til en forskerkarriere, så vi kan indfri ambitionen om at gøre Danmark til et af verdens førende og mest konkurrencedygtige videnssamfund.

Modtagerne er:

- **Ane Pastor Rollan:** Aarhus Universitet, Faculty of Technical Sciences, Institut for Bioscience, Forskning i anvendt marin økologi og modellering
- **Anne Julie Arnfred:** Roskilde Universitet, Institut for Kommunikation og Humanistisk Videnskab, Visuel Kultur og Performance Design
- **Anne Sophie Lassen:** Copenhagen Business School, Økonomisk Institut
- **Anne-Sofie Greisen Højlund:** Institut for Statskundskab, Aarhus Universitet
- **Annesofie Lindskov:** Roskilde Universitet, Institut for Samfundsvidenskab og Erhverv
- **Behnam Liaghat:** Forskningsenheden for Muskuloskeletal Funktion og Fysioterapi, Institut for Idræt og Biomekanik, Syddansk Universitet
- **Cecilie Siggaard Jørgensen:** Aarhus Universitet, Aarhus Universitetshospital, Børn og Unge
- **Dom Ford:** Center for Computer Games Research, Institut for Digital Design, IT-Universitetet i København
- **Esben Korsgaard Rasmussen:** Københavns Universitet, Det Teologiske Fakultet, Afdeling for Systematisk Teologi
- **Jonas L. Isaksen:** Laboratoriet for Eksperimentel Kardiologi, Biomedicinsk Institut, Det Sundhedsvidenskabelige Fakultet, Københavns Universitet
- **Kristoffer Maribo:** Københavns Universitet, Humanistisk Fakultet, Saxo-Instituttet, Afdeling for Græsk og Latin
- **Line Ledsgaard:** Danmarks Tekniske Universitet, DTU Bioengineering, Protein Science and Bio-therapeutics
- **Marius Hografer:** Ubiquitous Computing and Interaction Group, Institut for Datalogi, Aarhus Universitet
- **Maximiliano Cubillos Alvarez:** Institut for Økonomi, Aarhus Universitet
- **Nikolaj Pagh Kristensen:** Danmarks Tekniske Universitet, DTU Sundhedsteknologi, Section for Experimental and Translational Immunology
- **Rasmus Skov Klitgaard Madsen:** Gruppe for Funktionelle Amorfe Materialer,

Laboratorium for Uordnede Materialer, Institut for Kemi og Biovidenskab, Aalborg Universitet

- **René Kofler:** Danmarks Tekniske Universitet, DTU Mekanik, Sektion for Termisk Energi
- **Riccardo Sprocati:** DTU Miljø, Danmarks Tekniske Universitet
- **Steffen Henning Raun:** Molekylær fysiologi, Institut for Idræt og Ernæring, Det Naturvidenskabelige Fakultet, Københavns Universitet
- **Todd John Wallenius:** Afdelingen for Pædagogisk Antropologi, Danmarks Institut for Pædagogik og Uddannelse (DPU), Aarhus Universitet.

ITU-FORSKERE FÅR MILLIONBEVILLING TIL AT HJÆLPE SYRISKE FLYGTNINGE I JORDAN

Novo Nordisk Fonden har finansieret et nyt etårigt projekt på IT-Universitetet med knap 2 millioner kroner, som skal styrke den mentale sundhedspleje blandt syriske flygtninge i Jordan. I spidsen for projektet står lektor **Lars Rune Christensen** og ph.d.-stipendiat **Hasib Ahsan**, som tidligere har været med til at udvikle en digital applikation til screeninger af rohingya-flygtninge i Bangladesh.

Ifølge FN's Flygtningehøjkommissariat bor 664.414 syriske flygtninge i nabolandet Jordan. Størstedelen i flygtningelejre, bl.a. i Zaatari-lejren, som huser næsten 80.000 syrere. Som følge af grusomme oplevelser i Syrien og uvisheden om fremtiden lider mange af flygtningene af traumer og andre psykiske lidelser, men det kan ofte være svært for lejrenes sundhedspersonale at identificere de flygtninge, som har mest brug for hjælp, bl.a. fordi mentale lidelser ofte er usynlige for det blotte øje modsat fx et åbent benbrud.

I det kommende år vil forskerholdet derfor videreudvikle en digital platform, som forhåbentlig vil kunne bruges til at sikre, at flere flygtninge får den behandling, som de har brug for. Applikationen er en såkaldt mHealth-applikation (Mobile Health) og er bl.a. baseret på WHO's Self-Reporting Questionnaire-20 (SRQ-20), som kort fortalt indeholder et spørgeskema med 20 spørgsmål om den adspurgtes fysiske og mentale tilstand. Screeningens resultater bliver efterfølgende brugt som grundlag for henvisninger til læger og andre behandlere, som også bruger mHealth-plattformen i deres behandling.

Ved afslutningen af den etårige projektperiode vil den digitale platform blive overdraget til NGO'en JHAsi, som derefter vil være ansvarlig for, at platformen kommer flygtningene i området til gode.

På lidt længere sigt håber Lars Rune Christensen, at mHealth-applikationen vil kunne bruges i endnu flere af verdens brændpunkter, hvor folk bliver nødt til at flygte fra krig og vold.

KU-FORSKER MODTAGER SOM FØRSTE DANSKER INTERNATIONAL PRIS

Den første danske forsker i skikkelse af professor **Jan Philip Solovej** har modtaget Henri Poincaré-prisen, der uddeles af Den Internationale Sammenslutning af Matematisk Fysik (IAMP).

Henri Poincaré-prisen er nok den fornemteste internationale pris i matematisk fysik. Blandt de tidligere modtagere finder man nogle af de mest berømte og indflydelsesrige matematiske fysikere, flere af dem er Fieldsmedaljevindere, og der er en enkelt Abelprisvinder.

Henri Poincaré-prisen uddeles hvert tredje år ved åbningsceremonien til Den Internationale Kongres i Matematisk Fysik, der i år blev afholdt i Genève.

Jan Philip Solovej modtager prisen for "fremragende bidrag til analysen af kvantemange-legeme-problemer, der spænder fra den elektroniske struktur af store atomer til Lee-Huang-Yang-asymptotikken af grundtilstandsenergi af Bose-gasser".

Jan Philip Solovej er uddannet cand.scient. fra Københavns Universitet i 1985 og blev i 1989 ph.d. i matematik fra Princeton University i USA, hvor han også senere var assistant professor i en årrække. Han var i mere end 10 år forsker ved forskellige universiteter i USA. 1995-1997 var han forskningsprofessor ved Institut for Matematik ved Aarhus Universitet og har siden 1997 været professor ved Institut for Matematiske Fag, Københavns Universitet. I 2016 blev han centerleder ved Villum Centre of Excellence for the Mathematics of Quantum Theory (QMATH).

NY ITU-PROFESSOR VIL ÅBNE NATURAL LANGUAGE PROCESSING FOR MINDRE SPROGOMRÅDER

Barbara Plank er nyudnævnt professor i datalogi ved IT-Universitetet i København, hvor hun arbejder med at gøre Natural Language Processing (NLP) mere åben og inkluderende over for mindre sprogområder. NLP-teknologien bruges allerede i digitale assistenter, oversættelsestjenester og apps, der tilbyder stavekontrol af e-mails og beskeder, og i de senere år er NLP vokset som forskningsfelt, fordi teknologiens anvendelsesmuligheder er eksploderet i omfang.

"NLP spiller en stor rolle i dagens samfund. Det er ikke bare et felt for teoretisk videnskab, det anvendes både i det private og i det offentlige", siger Barbara Plank. Ifølge professoren har deep learning – indarbejdelse af neurale netværk i kunstig intelligens, så systemer bliver i stand til at lære – revolutioneret forskningen på området og udbredt NLP på helt nye måder.

På ITU, hvor Barbara Plank blev ansat som lektor i 2018, er hun i sit arbejde fokuseret på at bygge deep learning-systemer til maskinlæring og forskellige typer kunstig intelligens.

Kvaliteten af den sprogbaserede teknologi svinger dog kraftigt, alt efter hvad for et sprog man taler, og når man når ned på dialektbasis, venter det teknologiske gennembrud fortsat.

Der er et stort behov for bedre modeller for mindre sprogområder, noget, Barbara Plank også er bevidst om, i kraft af at hun selv kommer fra en tysktalende minoritetsgruppe med egen dialekt i Sydtyrol.

"Tag for eksempel kundeservicesystemer. De fungerer ganske godt på engelsk, tysk og kinesisk – de store sprogområder – men når det kommer til dansk, svensk eller islandsk, så findes der meget lidt understøttelse. Det er vigtigt at udvikle teknologier, så flere kan få gavn af NLP", siger hun.

NY VICEDIREKTØR FOR ØKONOMI PÅ AALBORG UNIVERSITET

Aalborg Universitet (AAU) har fundet sin nye vicedirektør for økonomi. Valget er faldet på **Steen Harrit Jakobsen**, som tiltræder i sit nye job den 1. oktober. Han er 52 år, kommer fra en stilling som stabschef

på Aarhus Universitet og er cand.oecon. fra samme sted.

Som vicedirektør for økonomi får Steen Harrit Jakobsen ansvaret for at lede det samlede økonomiområde på AAU og være overordnet chef for økonomiafdelingens 65 medarbejdere. Derudover skal han rådgive bestyrelse, rektor, direktion og institutledere om brug af universitetets ressourcer.

"Jeg glæder mig til at arbejde med økonomi og talstyring. Det har jeg stor erfaring med, så for mig svarer det lidt til at vende tilbage til rødderne. Jeg ser også frem til at arbejde for en organisation, hvis opgave i endnu højere grad er at gøre en positiv forskel for samfundet. Det vil jeg bidrage til ved at understøtte de faglige miljøer og skabe et godt samarbejde mellem organisationens forskellige enheder", siger Steen Harrit Jakobsen.

Universitetsdirektør Søren Lind Christiansen ser frem til samarbejdet med den nye vicedirektør.

"Med Steen Harrit Jakobsen får vi en helhedsorienteret vicedirektør, som har blik for både at skabe et godt samarbejde på tværs af organisationen og at være med til at lede den fortsatte digitalisering af AAU. Det er ikke mindst vigtigt nu, hvor vi står foran en ny strategiperiode med mange nye, spændende projekter", udtaler han.

STOR FONDSBEVILLING SIKRER DIGITALISERING AF MIDDELALDERDOKUMENTER

Takket være en bevilling på 6 millioner kr. fra A.P. Møller og Hustru Chastine Mc-Kinney Møllers Fond til almene Formaal kommer ca. 21.300 diplomer fra perioden 789 til 1450 til at ligge frit tilgængeligt online på platformen <https://diplomatarium.dk>. Til gavn og glæde for forskning, undervisning og offentlighed.

Projektet Diplomatarium Danicum har siden 1938 udgivet og oversat alle kendte danske diplomer fra middelalderen, dvs. traktater, pantebreve, afladsbreve, krigserklæringer, testamenter, domme, pavelige udnævnelser osv. Det er blevet til 70 trykte bind. Arbejdet har fundet sted i Det Danske Sprog- og Litteraturselskabs regi, indtil juli 2021 finansieret af Carlsbergfondet.

Med den nye bevilling fra A.P. Møller Fonden kan alt materialet være at finde online, når projektet er forventet gennemført om godt 2 år.

RUC INDGÅR PARTNERSKABSÅFТАLE MED LEJRE KOMMUNE

Foto: Lejre kommune

Lejre Kommune og Roskilde Universitet har repræsenteret af borgmester Carsten Rasmussen og rektor Hanne Leth Andersen underskrevet en partnerskabsaftale, som skal styrke forskning, udvikling og uddannelse i kommunen.

Et af de projekter, der allerede bliver samarbejdet om, er udvikling af grønne, unge fællesskaber i Lejre Kommune. Lejre Kommune, Region Sjælland, Gate 21 og Roskilde Universitet samarbejder om projektet, som er i sin indledende fase. Ambitionen er studieboliger tæt på natur og storby og et mødested for unge studerende og samtidig at vise vejen frem for fremtidens bæredygtige landsbyliv. De grønne, unge fællesskaber udgør kernen i et af tre strategiske fokusområder i samarbejdsaftalen.

“Roskilde Universitet er hele Region Sjællands universitet, og vi ser frem til et styrket samarbejde med Lejre Kommune. Sammen kan vi skabe viden og innovation, når studerende og forskere er med ude i virkeligheden og arbejder med problemstillinger dér – fx inden for bæredygtige fødevarer-systemer, velfærdsudvikling i bevægelse og grønne unge fællesskaber”, siger Roskilde Universitets rektor, Hanne Leth Andersen.

AAU UDNÆVNER NY PROFESSOR I BYGNINGERS BÆREDYGTIGHED

Harpa Birgisdottir er blevet udnævnt til professor i bygningers bæredygtighed ved Aalborg Universitet. Bygningernes rolle i den presserende klimakrise, og hvordan forskning kan bidrage til mere bæredygtigt byggeri, er omdrejningspunktet for Harpa Birgisdottirs forskning og for hendes tiltrædelsesforelæsnings “Buildings role in the climate crisis – status, possibilities and need”.

I Europa er 8 % af vores arbejdskraft tilknyttet byggeriet. Ligeledes anvender byggeriet 40 % af vores energi, 40 % af vores materialer, 33 % af vores vandressourcer og tilskrives 30 % af vores affald. På verdensplan tilskrives 40 % af de samlede klimapåvirkninger byggeriet, hvor byggeriets klimapåvirkninger er estimeret til at udgøre 30 % i Danmark. Hvis vi ønsker et mere bæredygtigt samfund, og at vi opnår vores klimamål, så spiller byggeriet en afgørende rolle. Derfor er udvikling af viden, uddannelse og værktøjer, der kan fremme bæredygtigt byggeri med lavere klimapåvirkninger, afgørende for den grønne omstilling.

Harpa Birgisdottirs forskning inden for bæredygtighed har sat et markant aftryk på den viden og de metoder, vi i dag har i Danmark, og som bruges flittigt af byggebranchen, når der arbejdes med bæredygtigt byggeri.

FEM TALENTFULDE AU-STUDERENDE MODTAGER DRONNING MARGRETHE II'S REJSELEGAT

Fem stærke talenter fra Aarhus Universitet kan med Dronning Margrethe II's rejselegat på hver 25.000 kr. rejse ud i verden og få nye indsigter til deres studie. Legaterne blev overrakt i forbindelse med universitetets årsfest d. 10. september. De fem modtagere er:

- **Frederik Giessing Nielsen**, kandidatstuderende i mechanical engineering, TECH
- **Thomas Jensen**, kandidatstuderende i medicin, Health
- **Cathrine Abild Meyer**, kandidatstuderende i nanoscience, NAT
- **Anne Siri Snell**, kandidatstuderende i statskundskab, Aarhus BSS
- **Sara Cecilie Utvaag**, kandidatstuderende i arkæologi, Arts.

Rejselegatet blev indstiftet i 2010 som en gave til Hendes Majestæt Dronning Margrethe II anledning af Dronningens 70-års fødselsdag.

Fra venstre: Anne Siri Snell (Aarhus BSS), Cathrine Abild Meyer (NAT), Frederik Giessing Nielsen (TECH), Sara Cecilie Utvaag (Arts) og Thomas Jensen (Health).

ELITEFORSK-PRISER TIL FEM YNGRE FORSKERE I SÆRKLASSE

Uddannelses- og Forskningsministeriet har den 23. august uddelt fem EliteForsk-priser, som gives til fremragende yngre forskere i international særklasse. EliteForsk-prisen er på 1,2 millioner kroner. 200.000 kr. er en personlig hæderspris, og 1.000.000 går til forskningsaktiviteter.

Formålet med EliteForsk-initiativet er at skabe opmærksomhed om fremragende forskere og forskningens resultater. Derudover skal EliteForsk også fremhæve forskere som rollemodeller med henblik på at tiltrække flere unge studerende til en forskerkarriere.

Årets modtagere er:

- **Eva Boxenbaum**
Titel: Professor, Institut for Organisation, Copenhagen Business School
Fagområde: Institutionel innovation, organisatoriske forandringer og multimodale forskningsmetoder
- **Anders Engberg-Pedersen**
Titel: Professor i litteraturvidenskab, Institut for Kulturvidenskaber, Syddansk Universitet
Fagområde: Tysk, fransk, russisk og skandinavisk litteratur (1700-tallet til nutiden) med fokus på krig, videnshistorie og kartografi

- **Emil Loldrup Fosbøl**
Titel: Overlæge ved Hjertecentret på Rigshospitalet, hvor han leder afsnittet for hjerteklapsygdomme
Fagområde: Kardiologi, forsker særligt i hjerteklapsygdomme
- **Gemma Clare Solomon Larsen**
Titel: Professor i teoretisk kemi ved Nano-Science Center og Kemisk Institut, Københavns Universitet
Fagområde: Teoretisk kemi med fokus på ladnings- og varmetransport i molekyler og materialer
- **Signe Normand**
Titel: Professor, Institut for Biologi, Aarhus Universitet
Fagområde: Biodiversitetsdynamikker, dynamisk modellering, klimaforandringer og naturbeskyttelse.
Universiteter, forskningsinstitutioner og private virksomheder med forskningsaktiviteter kan indstille kandidater til prisen. Alle indstillinger vurderes af Danmarks Frie Forskningsfonds bestyrelse, der udvælger og indstiller de fem kandidater til uddannelses- og forskningsministeren.

CARLSBERGFONDETS FORSKNINGSPRISER UDDILT TIL AU- OG KU-FORSKER

Foto: Martin Juul

Carlsbergfondet uddeler hvert år to store forskningspriser til henholdsvis en naturvidenskabelig og en humanistisk eller samfundsvidenskabelig forsker, som har bidraget med afgørende grundvidenskabelige forskningsresultater.

Årets priser blev overrakt til modtagerne den 5. september af H.K.H. Kronprinsessen, uddannelses- og forskningsminister Jesper Petersen, præsident i Videnskabernes Selskab Marie Louise Nosch og formand for Carlsbergfondet Flemming Besenbacher på Ny Carlsberg Glyptotek.

Forskningsprisen blev indstiftet i 2011 i anledning af fondets grundlægger J.C. Jacobsens 200-års fødselsdag. Hver pris er på 1 million kroner. Heraf er 250.000 kr. en personlig hædersgave og 750.000 kr. støtte til et forskningsprojekt.

I år går priserne til professor på Aarhus Universitet **Dorthe Berntsen**, som modtager prisen for sin enestående forskning i menneskets evne til at erindre oplevelser i den personlige fortid og forestille sig mulige begivenheder i den personlige fremtid.

Professor på Københavns Universitet og University of Cambridge **Eske Willerslev** modtager prisen for sin årelange, banebrydende forskning i fortidens planter, dyr, mikroorganismer og mennesker samt deres evolution og interaktion i tid og sted.

Carlsbergfondets Forskningspris har som formål at yde støtte til to aktive forskere i ind- eller udland, der har bidraget afgørende til grundforskningen, og som nyder stor videnskabelig anerkendelse. Priserne skal opmuntre til yderligere forskning og kan bruges efter behov til udlandsophold, feltarbejde, indkøb af udstyr eller løn til videnskabelig assistance.

Al henvendelse vedr. adresseændring eller -fejl hos din medlemsorganisation (DM eller Djøf).

Af Lasse Højsgaard – lah@dm.dk – Foto: Cinetext Bildarchiv/Ritzau Scanpix

Olsen Bandens forskningsbidrag

ITU-forskere har benyttet filmfiguren Egon Olsens raserianfald som grundlag for et digitalt værktøj, der skal opfange hadefuld tale i digitale debatter. Udbyttet var dog begrænset.

En pjalt, et pjok, en pudseklud, en skidespræller ...

Der er ikke et øje tørt, når vaneforbryderen Egon Olsen kammer over i et af sine raserianfald med en gloserigdom af Kaptajn Haddockske dimensioner.

Det koleriske geni har gennem årtier trukket smilene frem hos unge og gamle. Men ikke nok med det. Nu er Egon Olsens skældsord også blevet et forskningsmæssigt aktiv.

ITU-forskeren Leon Derczynski har med flere kolleger arbejdet med udvikling af et digitalt værktøj, der kan opspore grim og hadefuld tale eksempelvis på sociale medier. I den forbindelse har forskerne indsamlet

eksempler på hadefuld tale fra brugere på det sociale medie Reddit og skabt et "Danish Hate Speech Lexicon", som en maskinlæringsmodel kan bruge til at udpege potentielle problemer.

Og her kan man altså stifte fornøjeligt gensyn med det meste af Egon Olsens blomstrende vokabularium: bidesild, bløddyr, hundehoveder, hængerøve, elendige socialdemokrater og så videre.

Leon Derczynski har dog efterfølgende kunnet konstatere, at Egon Olsens kraftudtryk er og bliver kuriøse. Reelt bliver de ikke brugt i almindelig tale.

"Vi var super glade for at få listen med. Vores tanke var, at der måske en sjælden gang – i et ud af tusinde tilfælde – ville være nogen, der brugte

et af ordene. Men vi må bare konstatere, at det er der simpelthen ikke. Og det er også o.k.," siger han.

Den samlede liste tæller naturligvis klassiske fornærmelser som "røvhul" og "fæhoved", men også umiddelbart neutrale udtryk som "hvid", "sort" og "kristen".

"Nøgleordene skal bruges til at finde tekst, der kan være krænkende, og efterfølgende kan en person så manuelt vurdere, om det reelt er det. Når ord som "sort" og "hvid" er med, er det, fordi der ofte kan være generaliseringer i spil, når man skriver for eksempel om en sort mand. Så de ord kan indikere, at der kan være problemer".

Bruttolisten af krænkende ord bruges af detektorprogrammet til at udpege tekster med potentielt hadefuld tale. Men det er en levende person, der manuelt sidder og vurderer, om der er tale om et verbalt angreb eller en uskyldig sjov bemærkning. Leon Derczynski ser derfor ingen problemer i, at listen tæller Egon Olsen-sprog og en række andre udtryk, der formentlig vil få flere til at trække på smilebåndet end at fare i flint.

"Vi vil gerne sikre os det bredest mulige udvalg af tekster. Hvis vi kun koncentrerer os om ord som "fuck" eller "neger", får vi ikke et bredt billede af data", siger han.

Ideen med det digitale værktøj er ifølge Leon Derczynski ikke at bruge det direkte til at redigere indhold på sociale medier, men at identificere og måle omfanget af hadefuld tale, for eksempel i digitale debatfora. ■

De kulørte skældsord fra Egon Olsen – som her ses i "Olsen Banden på sporet" – har fået ny forskningsmæssig interesse.